

INSTITUCIONI I AVOKATIT TË POPULLIT
INSTITUCIJA OMBUDSMANA
OMBUDSPERSON INSTITUTION

RAPORTI VJETOR I MKPT 2019

Nr. 3

2020

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

---

RAPORTI VJETOR I MEKANIZMIT KOMBËTAR PËR PARANDALIM TË TORTURËS

2019

Nr. 3

Prishtinë, 2020

Tabela e përmbajtjes

Fjala e Avokatit të Popullit	6
I. Mekanizmi Kombëtar për Parandalim të Torturës.....	8
Metodologjia e vizitave të MKPT-së.....	9
Përbërja e MKPT-së gjatë vitit 2019.....	10
Vizitat e realizuara gjatë vitit 2019.....	10
Raportet me rekomandime të publikuara gjatë vitit 2019.....	11
Bashkëpunimi me MKPT i institucioneve të vizituara.....	12
II. Policia e Kosovës.....	13
Keqtrajtimi fizik.....	13
Garancitë procedurale kundër keqtrajtit fizik.....	16
Video dhe audio incizimi i intervistave si garanci shtesë kundër keqtrajtit fizik.....	17
Kushtet fizike të stacioneve policore të vizituara.....	18
III. Qendrat korrektuese dhe të paraburgimit.....	21
Keqtrajtimi fizik.....	21
Incidentet ndërmjet të burgosurve.....	21
Kushtet e akomodimit në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit....	22
Ushqimi.....	26
Mbipopullimi.....	27
Regjimi.....	28
Kontaktet me botën e jashtme.....	32
Hapësirat në të cilat të burgosurit pranojnë vizitat.....	33
Çështja e përkthimit në gjuhët zyrtare në Qendrën e Paraburgimit në Mitrovicë.....	34
Legjislacioni sekondar për luftimin e korrupsionit, i cili parashihet me LESP	35
Rekomandimet e MKPT lidhur me LESP.....	35
Hapësira e banimit për të burgosurit sipas LESP në fuqi.....	36

Ankesa për trajtim diskriminues.....	37
Ankesat kundër Panelit për Lirim me Kusht.....	37
Falja nga presidenti.....	38
Takimi i MKPT me drejtorin e përgjithshëm të ShKK-së.....	38
Kujdesi shëndetësor në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit.....	39
Personeli, trajtimi dhe infrastruktura.....	39
Kontrollet mjekësore për të sapopranuarit.....	41
Konfidencialiteti i shërbimeve mjekësore.....	42
Personeli i qendrave korrektuese dhe i të paraburgimit.....	43
Procedura e parashtrimit të ankesave në qendrat korrektuese dhe në të paraburgimit.....	43
Çështje të ndërlidhura me sigurinë.....	43
Masat disiplinore.....	44
Të huajt në qendrat korrektuese dhe në ato të paraburgimit.....	45
IV. Qendra për Azilkërkues.....	46
Ndihma juridike falas.....	46
V. Qendra e Mbjajtjes për të Huajt.....	47
Trajtimi dhe kushtet e akomodimit në QMH.....	47
Njoftimi për të drejtat dhe për obligimet.....	48
Regjimi dhe kontakti me botën e jashtme.....	48
Rekomandimet e MKPT-së dhe progresi i autoriteteve në zbatimin e tyre....	49
VI. Vizita në Aeroportin Ndërkombëtar “Adem Jashari” në Prishtinë.....	51
Hapësirat e mbajtjes në pikën hyrëse të ANP-së.....	51
Informimi për statusin ligjor dhe për të drejtat e tyre.....	51
Monitorimi i operacioneve të kthimit me forcë përmes linjave ajrore....	52
VII. Institucionet e shëndetit mendor.....	53
Instituti i Psikiatrisë Forenzike i Kosovës.....	53
Shtëpitë integruese në bashkësi.....	55
Shtëpitë me bazë në komunitet.....	58
Shtëpia për Personat e Moshuar dhe pa Përkujdesje Familjare.....	62

VIII.	Aktivitetet e MKPT-së gjatë vitit 2019.....	64
	MKPT-ja në mediat elektronike dhe në ato të shkruara.....	67
	Bashkëpunimindërkombëtar.....	67
	Trajnimet e personelit të MKPT-së gjatë vitit 2019.....	72

Fjala e Avokatit të Popullit

Prej kohës kur unë jam në detyrën e Avokatit të Popullit të Republikës së Kosovës, kam kënaqësinë që para jush të prezantoj raportin vjetor të radhës të Mekanizmit Kombëtar për Parandalim të Torturës (MKPT). Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, i cili hyri në fuqi më 26 qershor 2015, përcakton se Avokati i Popullit vepron si mekanizëm kombëtar për parandalim të torturës dhe të trajtimeve e ndëshkimeve të tjera mizore, jonjerëzore dhe poshtëruese. MKPT-ja u themelua në pajtim me dispozitat e Protokollit Fakultativ të Konventës Kundër Torturës, e cila është pjesë e sistemit juridik dhe kushtetues së Republikës së Kosovës dhe ka prioritet, në rast konflikti, ndaj dispozitave, ligjeve dhe akteve të tjera të institucioneve publike.

Qëllimi kryesor i protokollit në fjalë është krijimi i një sistemi të vizitave të rregullta, të cilat ndërmerren nga organe të pavarura ndërkombëtare dhe nacionale, në vendet ku mbahen personat e privuar nga liria, me qëllim të parandalimit të torturës dhe të trajtimeve e ndëshkimeve të tjera mizore, jonjerëzore dhe poshtëruese. Përveç kësaj, ky protokoll përcakton se MKPT-ja duhet të jetë një ekip shumëdisiplinor, i përberë nga profesionistë të fushave të ndryshme, siç janë: juristë, mjekë, psikologë etj. Përbërja e tanishme e MKPT-së është në pajtim të plotë me dispozitat e Protokollit Fakultativ të Konventës Kundër Torturës dhe me Ligjin për Avokatin e Popullit. Vizitat e rregullta dhe pa paralajmërim, në të gjitha vendet ku mbahen personat e privuar nga liria, përfshirë ndalimin policor, paraburgimin, qëndrimin në institucionet shëndetësore, ndalimin doganor, ndalimin në qendrat e emigracionit dhe në çdo vend tjetër kur dyshohet se ka shkelje të të drejtave dhe të lirive të njeriut, janë detyra të MKPT-së të përcaktuara me Ligjin për Avokatin e Popullit.

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka kryer 86 vizita në vendet ku mbahen personat e privuar nga liria, ka publikuar 13 raporte me rekomandime dhe u ka dërguar 75 rekomandime autoriteteve kompetente të Republikës së Kosovës, me qëllim të përmirësimit të gjendjes së të drejtave të njeriut për personat e privuar nga liria. Kam kënaqësinë t'ju njoftoj se asnjë rekomandim i MKPT-së nuk është refuzuar nga autoritetet të cilave u janë dërguar këto rekomandime, përkundrazi, edhe gjatë kësaj periudhe ka vazhduar bashkëpunimi dhe dialogu shumë konstruktiv me të gjitha autoritetet, të cilat janë përgjegjëse për institucionet ku gjenden personat e privuar nga liria. Po ashtu, ky raport pasqyron sfidat, por edhe progresin e institucioneve kompetente të Republikës së Kosovës për

respektimin e të drejtave themelore të personave të privuar nga liria.

Edhe gjatë kësaj periudhe, MKPT-ja ka vazhduar bashkëpunimin ndërkombëtar, duke marrë pjesë në takimet e organizuara në kuadër të Rrjetit të MKPT-ve të Evropës Juglindore dhe në Grupin Punues për Azil dhe Migrim në kuadër të Rrjetit Evropian të Institucioneve Kombëtare për të Drejtat e Njeriut (ENNHRI). Po ashtu, puna e MKPT-së, në vitin 2019, u shoqërua me suksese të ndryshme. Një nga këto suksese është konferenca përmblyëse e projektit të Këshillit të Evropës për Fuqizimin e Kapaciteteve të MKPT-së, e organizuar nga Këshilli i Evropës dhe MKPT-ja, në prill të vitit 2019. Konferencën përmblyëse e nderuan me prezencën e tyre kryetari i Komiteti Evropian për Parandalim të Torturës, z. Mikola Gnatovsky, shkëlqesia e tij ambasadori i Zvicrës në Republikën e Kosovës, z. Jean-Hubert Lebet, përfaqësues nga Ambasada e Mbretërisë së Norvegjisë, përfaqësues të Zyrës së Këshillit të Evropës në Prishtinë, përfaqësues të institucioneve të Republikës së Kosovës dhe të organizatave të ndryshme vendore dhe ndërkombëtare.

Me këtë rast, bazuar në vlerësimin e ekspertëve, projekti për fuqizimin e kapaciteteve monitoruese të MKPT-së u përmyll me konstatimin e zyrtarëve të Këshillit të Evropës se MKPT-ja, ndër të tjera, është mekanizmi më i mirë parandalues i shkëlqes së të drejtave të njeriut në Republikën e Kosovës, MKPT-ja e Republikës së Kosovës është MKPT lidere në Ballkanin Perëndimor. Nënshkrimi i Memorandumit të Mirëkuptimit me Komisionin Nacional Zviceran për Parandalim të Torturës lidhur me monitorimin e përbashkët të operacioneve të kthimit me forcë të shtetasve të Republikës së Kosovës përmes linjave ajrore, po ashtu përbën një të arritur domethënëse për MKPT-në dhe për Institucionin e Avokatit të Popullit. Me këtë rast, pata kënaqësinë që së bashku me shkëlqësinë e tij, ambasadorin e Zvicrës në Republikën e Kosovës, ta nënshkruaj memorandumin e lartpërmendur.

Po ashtu, me këtë rast dua t'i falënderoj të gjitha institucionet kompetente të Republikës së Kosovës, organizatat ndërkombëtare, Këshillin e Evropës, Projektin IPA për fuqizimin e Avokatit të Popullit dhe organizatat joqeveritare vendore, me të cilat kemi pasur bashkëpunim të frytshëm gjatë kësaj periudhe.

Hilmi Jashari
Avokat i Popullit

I. Mekanizmi Kombëtar për Parandalim të Torturës

Republika e Kosovës nuk është palë nënshkruese e Konventës së Kombeve të Bashkuara Kundër Torturës dhe Trajtimeve e Ndëshkimeve të tjera Mizore, Jonjerëzore dhe Poshtëruese dhe Protokollit Fakultativ të kësaj Konvente, meqenëse ende nuk është anëtare e Kombeve të Bashkuara. Megjithatë, neni 22 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës përcakton se të drejtat dhe liritë e njeriut, të garantuara me marrëveshjet dhe me instrumentet ndërkombëtare, garantohen me Kushtetutën e Republikës së Kosovës. Këto marrëveshje dhe instrumente ndërkombëtare zbatohen drejtpërdrejt në Republikën e Kosovës dhe kanë prioritet, në rast konflikti, ndaj dispozitave, ligjeve dhe akteve të tjera të institucioneve publike. Një ndër konventat e përfshira në këtë nen është edhe Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Torturës dhe Trajtimeve e Ndëshkimeve të tjera Mizore, Jonjerëzore dhe Poshtëruese, e cila u miratua më 10 dhjetor 1984 dhe hyri në fuqi më 26 qershor 1987.¹

Ndërsa më 18 dhjetor 2002, Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara, në seancën e pesëdhjetë e shtatë (57), me Rezolutën A/RES/57/199, miratoi Protokollin Fakultativ të Konventës kundër Torturës dhe Trajtimeve e Ndëshkimeve të tjera Mizore, Jonjerëzore dhe Poshtëruese. Ky protokoll hyri në fuqi më 22 qershor 2006.² Qëllimi kryesor i protokollit në fjalë është krijimi i një sistemi të vizitave të rregullta, të cilat ndërmerren nga organe të pavarura ndërkombëtare dhe nacionale, në vendet ku mbahen personat e privuar nga liria, me qëllim të parandalimit të torturës dhe trajtimeve e ndëshkimeve të tjera mizore, jonjerëzore dhe poshtëruese.³

Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, i cili hyri në fuqi më 26 qershor 2015, në nenin 17, paragrafi 1, përcakton se Avokati i Popullit vepron si Mekanizëm Kombëtar për Parandalim të Torturës dhe Trajtimeve e Ndëshkimeve të tjera Mizore, Jonjerëzore dhe Poshtëruese (në tekstin e mëtejshëm: MKPT).⁴

Vizitat e rregullta dhe pa paralajmërim, në të gjitha vendet ku mbahen personat e privuar nga liria, përfshirë ndalimin policor, paraburgimin, qëndrimin në institucionet shëndetësore, ndalimin doganor, ndalimin në qendrat e emigracionit dhe në çdo vend tjetër kur dyshohet se ka shkelje

1 Zyra e Komisionarit të Lartë të Organizatës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, në: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>.

2 Zyra e Komisionarit të Lartë të Organizatës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, në: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/opcat.aspx>.

3 Neni 1 i Protokollit Fakultativ të Konventës kundër Torturës.

4 Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, neni 17, paragrafi 2.2.

të të drejtave dhe të lirive të njeriut, janë detyra të MKPT-së të përcaktuara me ligj.⁵

Ligji për Avokatin e Popullit përcakton se gjatë kryerjes së funksionit si MKPT, Avokati i Popullit dhe përfaqësuesit e tij kanë të drejtë qasjeje në informatat për gjendjen shëndetësore të personave të privuar nga liria, përfshirë edhe qasjen në dosjet e tyre mjekësore, me pajtimin e tyre, si dhe në të dhënat personale të këtyre personave.⁶ MKPT-ja u themelua zyrtarisht me vendimin e Avokatit të Popullit, më 16 janar 2016.

Metodologjia e vizitave e MKPT-së

Metodologjia e vizitave e MKPT-së konsiston në observim, në dokumentim dhe në intervistim të personave të privuar nga liria, të zyrtarëve korrektues dhe policor, si dhe të atyre shëndetësorë. Kjo metodologji parasheh përgatitjen e vizitës, përcaktimin e llojit të vizitës, veprimet të cilat zbatohen me të arritur në institucionin i cili vizitohet, biseda me udhëheqësin e institucionit, ndarjen në grupe etj. Neni 17 i Ligjit për Avokatin e Popullit përcakton se MKPT-ja kryen vizita, pa paralajmërim, në vendet ku mbahen personat e privuar nga liria.

Biseda fillestare me udhëheqësin e institucionit i cili vizitohet nënkupton prezantimin e mandatit të MKPT-së në mënyrë efektive dhe profesionale, prezantimin e anëtarëve të ekipit monitorues, prezantimi i objektivit të vizitës etj.

Më pastaj fillojnë intervistat me personat e privuar nga liria, me zyrtarët korrektues dhe me personelin shëndetësor. Ekipi monitorues i siguron të burgosurit se biseda do të jetë konfidenciale dhe zhvillohet pa prezencë të zyrtarëve të institucionit i cili vizitohet. Para takimit përfundimtar me drejtorin e institucionit, MKPT-ja organizon takim ndërmjet ekipit monitorues me qëllim të pajtimit lidhur me çështjet të cilat do të diskutohen me drejtorin.

Po ashtu, ekipi monitorues viziton njësinë shëndetësore të çdo qendre korrektuese apo të paraburgimit, me qëllim të verifikimit nëse të burgosurve u ofrohen shërbimet mjekësore të cilat parashihen me legjislacionin në fuqi në Republikën e Kosovës dhe me standardet ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve.

Biseda finale me udhëheqësin e institucionit fokusohet në shqetësimet më

⁵ Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, neni 17, paragrafi 2.

⁶ Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, neni 17, paragrafi 4.

të rëndësishme, siç mund të jenë: marrëdhëniet ndërmjet personelit dhe të burgosurve, incidentet ndërmjet të burgosurve, kushtet e akomodimit, kujdesi joadekuat shëndetësor, moszbatimi i garancive procedurale (qasja tek avokati, e drejta në shërbime mjekësore, kontaktet me familjen etj.). Gjatë bisedës finale me drejtorin, ekipi monitorues përdor gjuhë konstruktive dhe respekton punën e zyrtarëve të institucionit.

Përbërja e MKPT-së gjatë vitit 2019

Përbërja e tanishme e MKPT-së është shumëdisiplinor dhe në pajtim me dispozitat e Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, i cili parasheh që në kuadër të MKPT-së duhet të ketë personel me profesione të ndryshme, përfshirë juristë, mjekë, psikologë dhe punëtorë socialë me përvojë në këtë fushë. Përbërja e tanishme e MKPT-së është si në vijim:

1. Zëvendësja e Avokatit të Popullit, përgjegjëse për MKPT-në.
2. Drejtoresha e MKPT-së.
3. Këshilltari i lartë juridik për parandalim të torturës.
4. Këshilltarja juridike për parandalim të torturës.
5. Këshilltare-mjeke.
6. Këshilltare-psikologe.
7. Këshilltare-punëtoresha sociale.

Vizitat e realizuara gjatë vitit 2019

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka realizuar 86 vizita (vizita të përgjithshme, *ad-hoc* dhe vizita përcjellëse) në institucionet në vijim:

1. Qendra Korrektuese në Dubravë (QKD).
2. Burgu i Sigurisë së Lartë (BSL).
3. Qendra Korrektuese për Femra dhe të Mitur në Lipjan (QKFML).
4. Qendra Edukuese Korrektuese në Lipjan (QEKL).
5. Qendra Korrektuese në Smrekonicë (QKS)
6. Qendra e Paraburgimit në Gjilan (QPGJ)
7. Qendra e Paraburgimit në Pejë.

8. Qendra e Paraburgimit në Prizren.
9. Qendra e Paraburgimit në Lipjan (QPL).
10. Qendra e Paraburgimit në Prishtinë.
11. Qendra e Mbajtjes për të Huajt (QMH).
12. Qendra për Azil (QA).
13. Pika e Kalimit Kufitar Aeroporti Ndërkombëtar “Adem Jashari” në Prishtinë.
14. Qendra Rajonale e Mbajtjes në Prishtinë.
15. Stacionet policore: Gjakovë, Shtime, Rahovec, Vushtrri, Deçan, Pejë, Pika e Kalimit Kufitar “Vërmicë”, Podujevë, Drejtoria Rajonale Kufitare “Veri” Lluzhan, Lipjan.
16. Qendra për Integrim dhe Rehabilitim të të Sëmurëve Kronikë Psikiatrikë në Shtime (QIRSKP).
17. Instituti i Psikiatrisë Forenzike (IPFK).
18. Repartin e kujdesit intensiv psikiatrik në kuadër të Klinikës Psikiatrike të Qendrës Klinike Universitare të Kosovës (UKIP).
19. Shtëpia e Fëmijëve me Aftësi të Kufizuara Mendore (ShFAKM).
20. Institutin Special në Shtime (ISSh).
21. Shtëpia për Personat e Moshuar dhe pa Përkujdesje Familjare në Prishtinë (ShPMPF).
22. Shtëpitë Integruese në Bashkësi (ShIB).
23. Shtëpitë me Bazë në Komunitet për Personat me Aftësi të Kufizuara Mendore (ShBK).
24. Qendrat e Shëndetit Mendor (QShM) në Ferizaj, Prizren, Mitrovicë dhe Prishtinë.

Raportet me rekomandime të publikuara gjatë vitit 2019⁷

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka publikuar raportin me rekomandime për vizitën në QMH, në ShFAKM, në Pikën e Kalimit Kufitar Aeroporti Ndërkombëtarë “Adem Jashari” në Prishtinë, në QKS,

⁷ Të gjitha raportet me rekomandime për vizitat nga MKPT-ja, të publikuara në vitin 2019, në gjuhën shqipe, serbe dhe angleze, mund të gjenden në: <https://www.oik-rks.org/mekanizmi-kombetar-per-parandalimin-e-tortures-mkpt/raporte-mkpt/>

në QPM, në QKFML, në QKD, në QPP, në QPL, në QEKL, në Qendrën e Paraburgimit në Prishtinë, në Qendrën e Paraburgimit në Pejë dhe në BSL. Po ashtu, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka publikuar letër rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Pejë, në QPGj, në QKD dhe për vizitën në stacionet policore në Pejë, në Deçan, në Gjakovë, në Fushë Kosovë, në Rahovec, në Shtime, në Vushtrri, në Pikën e Kalimit Kufitar “Vërmicë”, Lipjan dhe në Qendrën Rajonale të Mbajtjes në Prishtinë.⁸ Përmes këtyre raporteve me rekomandime dhe përmes letër rekomandimeve, MKPT-ja u ka dërguar autoriteteve kompetente 75 rekomandime. Deri më tani autoritetet kompetente implementuan 17 rekomandime, 5 rekomandime u implementuan pjesërisht, të tjerat janë në pritje për implementim. Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, asnjë rekomandim i MKPT-së nuk u refuzua nga autoritetet kompetente.

Bashkëpunimi me MKPT i institucioneve të vizituara

Gjatë vizitave nga MKPT-ja të institucioneve ku mbahen personat e privuar nga liria, zyrtarët e institucioneve të vizituara i kanë ofruar ekipit monitorues bashkëpunim të plotë dhe qasje të menjëhershme. Ekipi, pa vonesa, pati qasje në të gjitha hapësirat e vizituara. Ekipit iu siguruan të gjitha informatat e nevojshme për ta kryer detyrën dhe iu mundësuan intervistat me personat e arrestuar, të paraburgosur dhe të dënuar, pa praninë e zyrtarëve korrektues, as të zyrtarëve policorë, as të personelit mjekësorë dhe as të personelit të institucioneve psikiatrike dhe të kujdesit social.

⁸ Të gjitha raportet me rekomandime dhe letër rekomandimet të MKPT-së, të dërguara autoriteteve kompetente gjatë vitit 2019, mund të gjenden në: <https://www.oik-rks.org/raportet/raporte-mkpt1-/>

II. Policia e Kosovës

Keqtrajtimi fizik

Gjatë vizitave në vendet e privimit nga liria, MKPT-ja nuk ka marrë ankesa nga personat e arrestuar dhe as të atyre të cilët ishin në mbajtje në kohën e vizitës, për keqtrajtim fizik apo për mosrespektim të të drejtave themelore, të cilat u garantohen me Kushtetutën e Republikës së Kosovës, me Ligjin nr. 04/L-076 për Policinë, me Kodin e Procedurës Penale dhe me standardet ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave themelore të personave të privuar nga liria e tyre.

MKPT-ja, gjatë vizitave në qendra korrektuese dhe të paraburgimit, gjatë intervistimit të të burgosurve, është interesuar për trajtimin e tyre nga policia e Kosovës dhe për respektimin e të drejtave të tyre themelore, që nga momenti i arrestimit. Shumica dërmuese e të intervistuarve kanë pohuar se janë trajtuar në mënyrë korrekte nga policia e Kosovës dhe se të drejtat e tyre themelore janë respektuar, përveç në disa raste.

MKPT-ja, gjatë vizitave në qendra korrektuese dhe të paraburgimit, ka marrë pohime të disa të paraburgosurve se ishin keqtrajtuar fizikisht gjatë periudhës sa ishin në arrest dhe në mbajtje nga policia e Kosovës. Shumica e pohimeve i referohen momentit kur u arrestuan nga policia dhe periudhës së marrjes në pyetje nga hetuesit policorë.

Në raste të tilla, MKPT-ja ka analizuar dokumentacionin relevant shëndetësor, i cili përpilohet me rastin e pranimin të të burgosurve në qendra të paraburgimit dhe në qendrat korrektuese. Në disa raste, MKPT-ja ka vërejtur se në dosjet e tyre mjekësore janë evidentuar lëndime trupore.

Për më shumë, gjatë vizitës në QKD, MKPT-ja ka marrë pohimet nga i burgosuri E. Xh.⁹, i cili pretendonte se u keqtrajtua fizikisht nga zyrtarët e Policisë së Kosovës në kohën kur u arrestua dhe u dërgua në stacionin policor, ku edhe u intervistua. MKPT-ja ka vërejtur shenja të lëndimeve trupore tek i burgosuri (hematomë në sy, gjurmë të goditjeve në pjesë të ndryshme të shpinës), të cilat janë regjistruar përmes fotoaparitit. MKPT-ja, pas shqyrtimit të të dhënave të grumbulluara, përfshirë edhe analizimin e dosjes mjekësore të të burgosurit, çështjen në fjalë ia ka kaluar Inspektoratit Policor të Kosovës (IPK) për hetim të mëtejshëm.

Më 11 nëntor 2019, IPK-ja e njoftoi MKPT-në se çështja u hetua nga

⁹ Rast i regjistruar në Institucionin e Avokatit të Popullit A.nr. 169/2019, pas hetimit nga IPK-ja, iu kalua Drejtorisë për Standarde Profesionale të Policisë së Kosovës, për hetime të mëtejme.

departamenti përkatës i IPK-së dhe, meqenëse nuk u gjetën elemente të veprës penale, iu dërgua për procedim të mëtejme Drejtorisë për Standarde Profesionale të Policisë së Kosovës për të hetuar nëse në rastin në fjalë pati shkelje disiplinore nga zyrtarët policorë. MKPT-ja do të vazhdojë ta monitorojë rastin në fjalë deri në vendimin përfundimtar të organeve kompetente.

Po ashtu, gjatë vizitës në QKD, MKPT-ja ka marrë pohimin e të burgosurit F.S.¹⁰ për keqtrajtim fizik nga zyrtarët policorë në momentin e arrestimit. Pas analizimit të pohimeve të të burgosurit në fjalë dhe pas analizimit të dokumentacionit shëndetësor, MKPT-ja i rekomandoi IPK-së hetim të mëtejme bazuar në mandatin që ka ky organ. Më 27 nëntor 2019, pas kërkesës së MKPT-së, IPK-ja e njoftoi MKPT-në se e ka hetuar këtë rast dhe, meqenëse nuk ka gjetur elemente të veprës penale, çështjen ia kaloi Drejtorisë për Standarde Profesionale, për hetime të mëtejme të shkeljeve eventuale disiplinore.

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, mediat elektronike në Republikën e Kosovës publikuan video ku shihen pamje të një qytetari të arrestuar, i cili keqtrajtohet fizikisht dhe trajtohet në mënyrë poshtëruese dhe degraduese nga zyrtarët policorë në stacionin policorë në Gjakovë. Në rastin në fjalë, më 19 nëntor 2018, përfaqësuesja e Avokatit të Popullit vizitoi Qendrën e Paraburgimit në Pejë dhe mori ankese nga qytetari i cili shihet në videot e publikuara. Meqenëse tek ankuesi u vërejtën shenjat të lëndimeve trupore, pas analizimit të dokumentacionit mjekësor dhe të deklaratës së ankuesit, MKPT-ja, më 30 nëntor 2018, përmes një shkrese zyrtare kërkoi nga IPK-ja që ta hetonte këtë çështje në pajtim me mandatin që ka. Më 19 dhjetor 2018, IPK-ja e njoftoi MKPT-në se ka filluar hetimet preliminare lidhur me pretendimet e ankuesit.

Më 10 nëntor 2019, IPK-ja e njoftoi MKPT-në, si në vijim: *“Në përputhje me ligjin e IPK-së si pjesë e procedurës hetimore Inspektorati Policor i Kosovës i ka rekomanduar Policisë së Kosovës suspendimin e gjashtë zyrtarëve policorë të Stacionit Policor të Gjakovës (një major, një kapiten, një rreshter dhe tre zyrtarë policorë) deri në përfundim të këtij hetimi penal. Këto video incizime (një pjesë e të cilave tashmë janë publikuar në media) janë analizuar nga hetuesit e IPK-së dhe në konsultim me prokurorin kompetent pas ndërmarrjes edhe të shumë veprimeve hetimore më 9 shtator 2019 IPK ka dorëzuar kallëzimin penal në prokurorinë kompetente lidhur me këtë*

¹⁰ Rast i regjistruar në Institucionin e Avokatit të Popullit A.nr. 388/2019, i cili pas hetimit nga IPK-ja, iu kalua Drejtorisë së Standardeve Profesionale të Policisë së Kosovës për hetime të mëtejme për shkelje eventuale disiplinore.

rast me dyshimin se zyrtarët policorë kanë kryer veprën penale “Keqtrajtimi gjatë ushtrimit të detyrës zyrtare ose autorizimeve publike” disa prej tyre në bashkëkryerje kurse njëri nga ta veprën penale “Keqpërdorim i detyrës zyrtare apo autoritetit publik.”

Më tej IPK-ja e njoftoi MKPT-në: *“Në përputhje me ligjin e IPK-së, pas ngritjes së kallëzimit penal, IPK ka vlerësuar se të njëjtit nuk pengojnë procedurën hetimore dhe i ka rekomanduar Policisë së Kosovës ndërprerjen e masës së suspendimit për këta gjashtë zyrtarë policorë (një major, një kapiten, një rreshter dhe tre zyrtarë policorë).”*

MKPT-ja çmon lart angazhimin e IPK-së për ta përmbushur mandatin ligjor që ka jo vetëm në këtë rast, por edhe në raste të tjera të rekomanduara nga MKPT-ja për hetime të mëtejme. Megjithatë, MKPT-ja konsideron se rekomandimi i IPK-së për kthimin në punë të zyrtarëve në fjalë nuk është veprim i duhur dhe vazhdimi i kryerjes së detyrës zyrtare nga këta zyrtarë, pa përfunduar procedurat e iniciuara në organet kompetente, dëmton imazhin e Policisë së Kosovës dhe krijon përshtypje negative tek qytetarët.

MKPT-ja vëren se KPT-ja, në raportin për vizitën në Serbi, në vitin 2015¹¹, në paragrafin 38 të raportit, lidhur me zyrtarët policorë nën hetime penale¹², ndër të tjera, thekson: *“Në pikëpamje të KPT-së, zyrtarët policorë nën hetime penale për ndonjë akt të pohuar të keqtrajtimit fizik do të duhej që si masë minimale, përderisa rasti është në vazhdim e sipër, të caktohen në detyra të cilat nuk i involvojnë në kontakt të drejtpërdrejtë me publikun dhe personat në mbajtje.”*

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, Institucioni i Avokatit të Popullit (IAP) ka hapur dy raste sipas detyrës zyrtare (*ex-officio*)¹³ dhe ka hapur 15 raste për hetime të mëtejme bazuar në ankesat e pranuar nga qytetarët e Republikës së Kosovës, të parashtruara kundër Policisë së Kosovës, bazuar në dyshimin se nga zyrtarët policorë u ushtrua keqtrajtimit fizik, përdorim të tepruar të forcës fizike apo tejkalim të autorizimeve ligjore gjatë arrestimit. Pas analizimit preliminar, në 4 raste, IPK-së iu rekomandua që të zhvillohen hetime të mëtejme lidhur me pretendimet e qytetarëve dhe që ta njoftonte IAP-në me rezultatin e hetimeve.

11 Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/1680697c94>

12 Sipas raportit të KPT-së, zyrtari i cili ishte nën hetime penale për keqtrajtimit fizik, ishte ende në shërbim.

13 *Ex Officio* 784/2019, IAP kundër Policisë së Kosovës. *Ex Officio* 773/2019 IAP kundër Policisë së Kosovës. Lidhur me rastin *Ex Officio* 773/2019, më 12 dhjetor 2019, IPK e njoftoi Avokatit të Popullit se pas hetimeve preliminare çështjen ia ka kaluar Drejtorisë së Standardeve Profesionale për hetim të mëtejme për shkelje disiplinore. Ndërsa, në rastin 784/2019, IPK, pas hetimeve preliminare, i ka rekomanduar Policisë së Kosovës suspendimin e zyrtarëve të përfshirë. Ky rekomandim u zbatua më 9 tetor 2019. Më 8 nëntor 2019, IPK, ndaj zyrtarëve në fjalë, ushtroi kallëzim penal në Prokurorinë Themelore në Ferizaj.

Në përgjithësi, MKPT-ja, bazuar në vizitat e realizuara gjatë këtij viti dhe në vizitat e mëhershme, shqyrtimin e ankesave të pranuar, si dhe hetimet sipas detyrës zyrtare, vlerëson se nuk ka keqtrajtim fizik sistematik apo të përhapur nga Policia e Kosovës, por se bëhet fjalë për raste të izoluara.

Garancitë procedurale kundër keqtrajtimit fizik

Komiteti Evropian për Parandalim të Torturës (KPT), në raportin e 2-të të Përgjithshëm, i publikuar në vitin 1992, ka theksuar rëndësinë e tri të drejtave themelore të personave të arrestuar nga policia, të cilat janë: e drejta për ta njoftuar personin e tretë sipas përzgjedhjes së tij/saj për arrestimin (anëtarin e familjes, mikun, konsullatën); e drejta për të pasur një avokat; e drejta për t'u ekzaminuar nga mjeku sipas dëshirës së tij (përveç ekzaminimit mjekësor, nga një mjek i thirrur nga autoritetet policore).¹⁴ Sipas KPT-së, këto të drejta janë garanci themelore kundër keqtrajtimit fizik dhe duhet të zbatohen që nga momenti i parë i privimit nga liria, pa marrë parasysh se si përcaktohet në kuadër të sistemit ligjor të një vendi.

KPT-ja më tej thekson se këto të drejta duhet të zbatohen jo vetëm në rastin e personave të ndaluar, por edhe në rastet e tjera kur qytetarët detyrohen të qëndrojnë në polici apo me policinë edhe për arsye të tjera (për shembull: për qëllime identifikimi).

Të drejta themelore të personave të arrestuar dhe në mbajtje nga autoritetet policore parashihen edhe në Kushtetutën e Republikës së Kosovës, në Kodin e Procedurës Penale dhe në Ligjin për Policinë.¹⁵

Legjislacioni vendor lidhur me këto të drejta mbetet i pandryshuar. Neni 13 i Kodit të Procedurës Penale përcakton: “Çdo person i privuar nga liria duhet të njoftohet menjëherë në gjuhën të cilin ai/ajo e kupton për të drejtën për ndihmë juridike sipas dëshirës së tij, për të drejtën për të njoftuar anëtarët e familjes apo ndonjë person tjetër për faktin se është arrestuar dhe se këto të drejta aplikohen gjatë gjithë kohës së privimit nga liria.”¹⁶

Sa i përket njoftimit për arrestin, neni 168 i Kodit të Procedurës Penale më tej përcakton se personi i arrestuar ka të drejtë: ta njoftojë anëtarin e familjes apo personin tjetër, sipas përzgjedhjes së tij, për arrestin dhe

¹⁴ Shih: <https://rm.coe.int/16806cea2f/>

¹⁵ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, nenet 29 dhe 30. Kodi Penal i Republikës së Kosovës, neni 13. Ligji nr. 04/L-076 për Policinë e Kosovës.

¹⁶ Shih po ashtu nenet 29 dhe 30 të Kushtetutës.

vendin e ndalimit menjëherë pas arrestimit; njoftimi i familjarit apo personit tjetër lidhur me arrestimin mund të vonohet më së shumti deri në 24 orë kur prokurori i shtetit çmon se kjo kushtëzohet me nevoja të jashtëzakonshme për hetim të rastit. Kjo vonesë nuk aplikohet në rastin e personave të mitur.¹⁷

Sipas Ligjit nr. 04/L-076 për Policinë,¹⁸ e drejta për ta njoftuar familjen apo personin tjetër për arrestimin gjithashtu vlen edhe për personat të cilët janë në “*ndalim të përkohshëm*” me qëllim të identifikimit ose për shkak të mbrojtjes së tyre dhe të mbrojtjes së të tjerëve.

Video dhe audio incizimi i intervistave si garanci shtesë kundër keqtrajtimit fizik

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja u njoftua nga Policia e Kosovës se ka kërkuar nga disa stacione policore që t'i përcaktojnë dhomat e intervistimit, në të cilat pritet të instalohen pajisjet për video dhe audio incizim të intervistave të të arrestuarve. MKPT-ja, më 22 nëntor 2019, përmes postës elektronike zyrtare, ka kërkuar nga Policia e Kosovës informata për progresin e arritur në realizimin e këtij projekti.

Më 2 dhjetor 2019, Policia e Kosovës, përmes postës elektronike, e njoftoi MKPT-në: *“Të gjitha Rajonet kanë identifikuar zyrat e intervistimit të cilat duhet vendosur kamerat e vëzhgimit (video/audio), e gjithashtu edhe kanë përcjellë kërkesat në DTIK-DP. DTIK- Njësia e Kamerave ka planifikuar në projektin e radhës që këto zyra ti pajis me kamera vëzhgimi (video/audio), gjithashtu DTIK-ë, është në proces të përgatitjes së specifikave teknike dhe se kanë planifikuar që në një periudhë kohore afatmesme të i instalojnë kamerat e vëzhgimit (video/audio) në rreth 30 zyre intervistimi në të gjitha Rajonet.”*

MKPT-ja vëren se KPT-ja konsideron se regjistrimi elektronik (audio dhe/ose video) i intervistave policore përbën një garanci të rëndësishme shtesë kundër keqtrajtimit të të arrestuarve dhe për mbrojtje të zyrtarëve policorë nga akuzat e rrejshme për keqtrajtim fizik.¹⁹

MKPT-ja gjatë vizitave ka konstatuar se Policia e Kosovës i respekton tri të drejtat themelore të personave të arrestuar. Policia e Kosovës ka formularë standardë përmes të cilëve të arrestuarit njoftohen për të drejtat e tyre dhe të cilët përmes nënshkrimit të tyre konfirmojnë se janë njoftuar për këto

¹⁷ Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, neni 168, paragrafët 1, 2, 3, 4.

¹⁸ Ligji për Policinë, neni 20.

¹⁹ Komiteti Evropian për Parandalim të Torturës, ekstrakt nga raporti i 12 i Përgjithshëm, paragrafi 36. Për më shumë shih: <https://rm.coe.int/16806cd1ed/>

të drejta. MKPT-ja po ashtu ka vërejtur se Policia e Kosovës në përgjithësi mban evidencë dhe dokumentacion të bollshëm për çdo ngjarje lidhur me personat në ndalim policor. Këta formularë standardë janë të përpiluar në gjuhën shqipe, serbe dhe angleze.

Përveç kësaj, MKPT-ja ka vërejtur se në çdo qeli ku mbahen personat e ndaluar janë të vendosura informatat për të drejtat e tyre të përpiluara në gjuhën shqipe, serbe dhe angleze. Gjatë vizitave dhe intervistimit të personave të arrestuar, MKPT-ja nuk ka marrë ankesa lidhur me respektimin e këtyre të drejtave.

Kushtet fizike të stacioneve policore të vizituara

Sa i përket kushteve fizike në vendet ku mbahen personat e privuar nga liria në stacione policore, MKPT-ja ka vërejtur se shumica e stacioneve policore të vizituara i plotësojnë kushtet e domosdoshme për akomodim të personave të arrestuar. Megjithatë, MKPT-ja ka vërejtur se janë të nevojshme renovimet në Stacionin Policor në Gjakovë, në atë të Deçanit, të Pejës dhe të Fushë Kosovës. Gjatë vizitës në Stacionin Policor në Rahovec, MKPT-ja ka vërejtur se punimet në renovimin e dhomave të mbajtjes ishin në zhvillim e sipër. Më 6 dhjetor 2019, bazuar në kërkesën e MKPT-së për informata, Policia e Kosovës, përmes postës elektronike zyrtare, e njoftoi MKPT-në se qendra e ndalimit në këtë stacion tani është funksionale.

MKPT-ja, më 20 shtator 2019, vizitoi Stacionin Policorë në Fushë Kosovë dhe vërejtë se ky stacion përballet me kushte të rënda infrastrukturore dhe me kushte minimale për punë për zyrtarët policorë. Gjatë vizitës në këtë stacion, MKPT-ja vërejtë se me ditë të tëra ky stacion përballej me mungesë të ujit, gjë që edhe më shumë e vështirësonte punën e zyrtarëve policorë.

Gjatë vizitës në Stacionin Policor në Deçan, më 14 maj 2019, MKPT-ja ka vërejtur se nuk është zbatuar rekomandimi i MKPT-së që të bëhen renovime në dhomat e ndalimit në këtë stacion sa më shpejt që të jetë e mundur, i cili iu dërgua autoriteteve kompetente përmes Raportit me rekomandime për vizitën në stacionet policore në Klinë, Istog, Pejë dhe Deçan, më 17 tetor 2018.²⁰

Përmes raportit në fjalë, MKPT-ja, në paragrafin 24, ka konstatuar si në vijim: *“MKPT ka vërejtur se dhomat ku mbahen të arrestuarit janë në gjendje shumë të keqe dhe kanë nevojë për renovime të menjëhershme, nuk*

²⁰ Raport me rekomandime për vizitën në stacionet policore në Klinë, Istog, Pejë dhe Deçan. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/03/27/raport-i-mkpt-se-per-vizitat-ne-stacionet-policore-peje-kline-istog-dhe-decan/>

kanë dritë natyrale dhe as artificiale. Si pasojë e kësaj gjendje, MKPT ka intervistuar një person të arrestuar në errësirë të plotë. Një gjendje e tillë në stacionin policor në Deçan mund të krahasohet me trajtimin degradues, poshtërues dhe çnjerëzor.” Po ashtu, KPT-ja, në raportin për vizitën në Kosovë në vitin 2007, publikuar në vitin 2009, shpreh shqetësim të veçantë lidhur me gjendjen në Stacionin Policor në Deçan, sa u përket kushteve të akomodimit.²¹

Po ashtu, gjatë vizitës në Stacionin Policor në Pejë, më 14 maj 2019, MKPT-ja ka vërejtur se nuk u zbatua rekomandimi i MKPT-së që të kryhen renovimet e nevojshme në këtë stacion policor, në mënyrë që dhomat e ndalimit të kenë dritë të mjaftueshme natyrale dhe artificiale. MKPT-ja po ashtu vërejtj mungesë të çarçafëve, të jastëkëve dhe të mjeteve higjienike.

Më 16 dhjetor 2019²², MKPT-ja iu drejtua Policisë së Kosovës me një letër rekomandimi, më ç’ rast i rekomandoi që të kryhen renovimet e nevojshme në stacionet e lartpërmendura policore, në mënyrë që kushtet fizike të akomodimit për personat e ndaluar në këto stacione të jenë në pajtim me standardet e KPT-së dhe me legjislacionin në fuqi në Republikën e Kosovës.

MKPT-ja, edhe përmes këtij raporti, sërish u rekomandon autoriteteve kompetente që t’i ndërmarrin të gjitha veprimet e nevojshme për t’i evituar këto mangësi dhe që dhomat e mbajtjes në këtë stacion policor të jenë në pajtim me dispozitat e Kushtetutës së Republikës së Kosovës, me legjislacionin vendor dhe me standardet ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave të personave të privuar nga liria.

Sa i përket regjimit, MKPT-ja ka vërejtur se shumica e stacioneve policore të vizituara nuk u ofrojnë të arrestuarve dalje në ajër të pastër, të cilët qëndrojnë më shumë se 24 orë në mbajtje, pasi që nuk posedojnë hapësira adekuate.

Sa u përket shërbimeve mjekësore, si e drejtë themelore, personave të cilët arrestohen nga policia, këto shërbime u ofrohen nga institucionet publike, siç janë: Qendra e Mjekësisë Familjare dhe Qendra Klinike Universitare, varësisht nga nevojat për trajtim. MKPT-ja nuk ka marrë ankesa nga personat e intervistuar lidhur me këtë të drejtë. Po ashtu, nga dokumentacioni i shqyrtuar është vërejtur se policia ka evidentuar në dosjet e tyre personale njoftimin për të drejtën për të pasur shërbime mjekësore.

21 Raporti i KPT-së për vizitën në Kosovë në vitin 2007, publikuar në vitin 2009, paragrafi 35. Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/168069727c>

22 Letër rekomandimi i MKPT-së për vizitat në stacione të ndryshme policore në Kosovë. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/12/17/leter-rekomandimi-i-mkpt-se-per-vizitat-ne-stacione-policore-ne-kosove/>

Sa i përket së drejtës për të parashtruar ankesë, lidhur me trajtimin e tyre nga Policia e Kosovës, të arrestuarit kanë të drejtë të parashtrojnë ankesë në stacionin policor ku mbahen, si dhe në IPK. Përveç kësaj, të arrestuarit mund t'i drejtojnë ankesë edhe Avokatit të Popullit. Për t'u ofruar qasje më të lehtë në shërbimet e këtij institucioni dhe për t'ua mundësuar të arrestuarve parashtrimin e ankesës në mënyrë konfidenciale, Avokati i Popullit ka instaluar kuti të ankesave në stacionet policore ku ekzistojnë qelitë për mbajtjen e të arrestuarve. Avokati i Popullit ka zyrat regjionale në çdo qytet të Kosovës dhe zyrtarët regjionalë i vizitojnë stacionet policore, i hapin kutitë e ankesave dhe i trajtojnë ankesat individuale.

III. Qendrat korrektuese dhe të paraburgimit

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka kryer vizita të përgjithshme, *ad hoc* dhe përcjellëse, në të gjitha qendrat korrektuese dhe të paraburgimit, si dhe në BSL. Qëllimi i këtyre vizitave ishte vlerësimi i progresit të autoriteteve kompetente në zbatimin e rekomandimeve të MKPT-së të dërguara përmes raporteve të mëhershme me rekomandime, si dhe respektimi i të drejtave të të burgosurve, të cilat garantohen me Kushtetutën e Republikës së Kosovës, me Ligjin nr. 04/L-149 për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale (LESP), me Ligjin nr. 05/L-129 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 04/L-149 për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, si dhe me standardet ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve.

MKPT, gjatë kësaj periudhe, ia dërgoi Ministrisë së Drejtësisë 54 rekomandime lidhur me vizitat në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit. Deri më tani autoritetet kompetente zbatuan 12 rekomandime dhe pjesërisht zbatuan 4 rekomandime. Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, asnjë rekomandim i MKPT-së nuk u refuzua nga autoritetet kompetente.

Keqtrajtimi fizik

Gjatë vizitave në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit në vitin 2019, MKPT-ja nuk ka marrë ankesa të besueshme nga të burgosurit për keqtrajtim fizik apo për përdorim të tepruar të forcës fizike nga zyrtarët korrektues. Përkundrazi, shumica e të burgosurve u shprehën në favor të një trajtimi shumë të mirë. Për më shumë, MKPT-ja ka vërejtur komunikim të mirë interaktiv ndërmjet të burgosurve dhe zyrtarëve korrektues.

Incidentet ndërmjet të burgosurve

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, në përgjithësi, nuk janë shënuar incidente serioze ndërmjet të burgosurve. MKPT-ja gjatë vizitave ka vërejtur se këto incidente janë evidentuar në formularë përkatës, si dhe në protokollat adekuate të njëjësive shëndetësore. Megjithatë, më 21 nëntor 2019, Departamenti Shëndetësor në Burgje (DShB) e njoftoi MKPT-në se në spitalin e QKD-së një i burgosur ka kërkuar ndihmë mjekësore, pasi që, sipas pohimeve të tij, ishte rrahur disa herë nga disa të burgosur. Personeli mjekësor gjatë ekzaminimit të të burgosurit vërejt lëndime trupore, të cilat u evidentuan në protokollat mjekësore në pajtim me Praktikën Standarde

të Veprimit²³ (PSV) dhe për këtë gjendje e njoftoi edhe drejtorin e QKD-së. Më 25 nëntor 2019, MKPT-ja kërkoi informata nga drejtori i QKD-së për veprimet e ndërmarra në këtë rast.

Drejtori i QKD-së, në të njëjtën ditë, e njoftoi MKPT-në se të burgosurin në fjalë menjëherë e kanë vendosur në spitalin e burgut ku është duke vazhduar trajtimi mjekësor dhe u njoftua Policia e Kosovës, e cila erdhi në vend të ngjarjes dhe filloi hetimin. MKPT-ja, duke çmuar lart veprimet e personelit mjekësor të DShB-së dhe të drejtorit të QKD-së, edhe nëpërmjet këtij raporti, ua rikujton autoriteteve obligimin që ta parandalojnë dhunën ndërmjet të burgosurve, për të cilët ata janë përgjegjës.

Kjo përgjegjësi përfshin obligimin për t'u kujdesur dhe për të miratuar masa preventive për ta reduktuar rrezikun e dhunës, si dhe për t'i mbrojtur të burgosurit më të cenueshëm. Në përgjithësi, MKPT-ja, gjatë vizitave të realizuara në vitin 2019, ka vërejtur se raportet ndërmjet të burgosurve janë të mira dhe nuk ka klimë tensioni ndërmjet tyre dhe se incidentet ndërmjet të burgosurve nuk duket të jenë problem madhor për qendrat korrektuese dhe të paraburgimit.

Kushtet e akomodimit në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja rekomandoi rinovime në pavijonin numër 8 të QKD-së, në mënyrë që kushtet e akomodimit për të burgosurit të jenë në pajtim me LESP-në²⁴ dhe me standardet e përcaktuara nga KPT-ja.²⁵ Gjatë vizitës përcjellëse të realizuar në QKD, nga data 28 deri më 30 tetor 2019, MKPT-ja vërejtë se pavijoni numër 8 u rinovua plotësisht dhe për rinovimin e pavijonit u angazhuan të burgosurit, të cilët janë të akomoduar në këtë pavijon. MKPT-ja vërejtë se janë të nevojshme rinovime në pavijonin e spitalit të burgut dhe në pavijonin numër 5. Kështu që, përmes letër rekomandimit, të dërguar më 16 dhjetor 2019²⁶, MKPT-ja i rekomandoi Ministrisë së Drejtësisë që të bëhen rinovimet e nevojshme në pavijonin numër 5 dhe në pavijonin e spitalit të QKD-së.

Po ashtu, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që të ndërmarrin veprime për ta

23 Praktika Standarde e Veprimit e DShB-së. Për më shumë shih në: <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2013/11/1.-Praktikat-Standarde-te-Veprimit-n%C3%AB-DShB.pdf>

24 Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, neni 111, paragrafi 2.

25 Komiteti Evropian për Parandalim të Torturës, Hapësira e banimit për një të burgosur në burgje, publikuar më 15 dhjetor 2015. Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/16806cc449>

26 MKPT, Letër rekomandimi për vizitën në QKD, publikuar më 16 dhjetor 2016. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/12/17/leter-rekomandim-lidhur-me-viziten-ne-qendren-korrektuese-ne-dubrave/>

ndërprerë praktikën e përdorimit të pajisjeve të improvizuara elektrike nga të burgosurit në QKD për ta ngrohur ujin, pasi një gjë e tillë mund ta rrezikojë jetën e tyre.

Gjatë vizitës përcjellëse, MKPT-ja vërejtí se drejtori ka kryer një varg kontrollesh dhe ka konfiskuar pajisjet e tilla. Kjo u konfirmua edhe përmes intervistave me të burgosurit. MKPT-ja vërejtí një praktikë pozitive në QKD, ku para të gjitha pavidoneve në këtë qendër janë mbjellë kopshte me lule, të cilat ndikojnë pozitivisht tek të burgosurit në kuptim terapeutik.

Lidhur me rekomandimin e MKPT-së që të gjendet zgjidhje adekuate për të ofruar qasje në katin e dytë të spitalit për pacientët me aftësi të kufizuara, drejtori e njoftoi MKPT-në se pacientët e tillë dërgohen në pavijonin 7, ku ka kushte adekuate në pajtim me gjendjen e tyre.

Përmes raportit me rekomandime për vizitën në QKS, të publikuar më 16 maj 2019²⁷, MKPT-ja i rekomandoi Ministrisë së Drejtësisë që të rinovohet kulmi i pavijonit ku vendosen të dënuarit. Më 4 dhjetor 2019, drejtori i QKS-së e njoftoi MKPT-në se ky rekomandim ende nuk është zbatuar dhe se drejtorisë qendrore të Shërbimit Korrektues të Kosovës (ShKK) i ka drejtuar kërkesa për ta evituar këtë mangësi për të cilën pritet që të evitohet vitin e ardhshëm. MKPT-ja do ta monitorojë zbatimin e këtij rekomandimi edhe në të ardhmen përmes vizitave në këtë qendër.

Gjatë vizitës në QKFML, më 23 dhe më 24 janar 2019, MKPT-ja vërejtí se janë të nevojshme rinovimet në hapësirat ku akomodohen të miturit e gjinisë mashkullore. Përmes raportit me rekomandime, i publikuar më 24 maj 2019, u rekomandoi autoriteteve kompetente që të përmirësohen kushtet e akomodimit në pavijonet ku mbahen të miturit e paraburgosur dhe në pavijonet e tjera, kur një gjë e tillë është e nevojshme.²⁸ Përmes vizitave *ad-hoc*, të realizuara gjatë vitit 2019 në këtë qendër, MKPT-ja ka vërejtur se rinovimet kishin filluar dhe se shumicën e punëve po i kryenin të burgosurit.

Gjatë vizitës në QPM, MKPT-ja vërejtí se kushtet e akomodimit në këtë qendër, në përgjithësi, janë në pajtim me LESP-në, me standardet ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave të të burgosurve dhe me standardet e KPT-së, përveç në disa qeli ku ishte i nevojshëm rinovimi i dysHEMEVE të dëmtuara. Përmes raportit me rekomandime, i publikuar

27 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën Korrektuese në Smrekonicë. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/05/21/raport-i-mkpt-per-viziten-ne-qendren-korrektuese-ne-smrekonice/>

28 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën Korrektuese për Femra dhe të Mitur në Lipjan. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/05/24/raport-me-rekomandime-i-mkpt-per-viziten-ne-qendren-korrektuese-per-femra-dhe-te-mitur-ne-lipjan/>

më 28 qershor 2019²⁹, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që të rinovohen dyshemetë e dëmtuara në disa qeli, sipas nevojës. Më 4 dhjetor 2015, drejtori i Qendrës së Paraburgimit në Mitrovicë e njoftoi MKPT-në se punimet për rinovimin e dyshemeve kanë përfunduar.

Përmes raportit me rekomandime për vizitën në QPP³⁰, MKPT-ja, lidhur me kushtet e akomodimit, u rekomandoi autoriteteve kompetente që të burgosurit të furnizohet me mjete higjienike, në pajtim me LESP-në, të evitohen mangësitë teknike të funksionimit të dusheve, sipas nevojës, dhe që të furnizohet kjo qendër e paraburgimit me dyshekë të rinj dhe cilësorë. Më 11 shtator 2019, drejtori i QPP-së e njoftoi MKPT-në se të burgosurit janë duke u furnizuar me mjete higjienike në pajtim me LESP-në. Më tej në këtë njoftim thuhej se sa i përket furnizimit me dyshekë të rinj dhe cilësorë, drejtorja e përgjithshme e ShKK-së i ka njoftuar se së shpejti do të ketë furnizime me dyshekë të rinj.

Përmes raportit me rekomandime për vizitën në QPL³¹, MKPT-ja, sa u përket kushteve të akomodimit, u rekomandoi autoriteteve kompetente që të rinovohet kati i dytë i QPL-së, në mënyrë që kushtet e akomodimit për të burgosurit të jenë në pajtim me LESP-në dhe me standardet e KPT-së. Më 27 nëntor 2019, drejtori i QPL-së njoftoi MKPT-në se punët për rinovimin e këtij kati pothuajse kanë përfunduar.

Sa u përket kushteve të akomodimit në BSL, MKPT-ja, në raportin me rekomandime të publikuar më 22 nëntor 2019³², ka konstatuar si në vijim: *“MKPT-ja vëren se, në përgjithësi, kushtet e akomodimit në BSL janë në pajtim me LESP-në, me standardet ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave të të burgosurve dhe me Standardet e KPT-së. Sa i përket qasjes së personave me aftësi të kufizuara (edhe pse nuk kishte të tillë), të gjithë ashensorët ishin funksionalë, gjë që e mundëson qasjen e të burgosurve me aftësi të kufizuara.”*

Megjithatë, MKPT-ja vërejti se dyshemetë në pavijonet 1, 2, në stacionar dhe në pavijonin e pranimit janë dëmtuar dhe vazhdojnë të dëmtohen.

29 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Mitrovicë. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/07/04/raport-me-rekomandime-i-mekanizmit-kombetar-per-parandalimin-e-tortures-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-mitrovice/>

30 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Prizren. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/08/06/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-ne-lidhje-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-prizren/>

31 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Lipjan. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/08/19/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-lipjan/>

32 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në Burgun e Sigurisë së Lartë. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/11/25/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-burgun-e-sigurise-se-larte/>

Përmes raportit me rekomandime dërguar autoriteteve kompetente më 22 nëntor 2019, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që të ndërmarin veprime për t'i evituar këto mangësi. Më 4 dhjetor 2019, drejtori i BSL-së e njoftoi MKPT-në se stacionari i BSL-së u rinovua në tërësi dhe se më pastaj do të vazhdohet me rinovimin e dyshemeve në objektet e tjera.

Në raportin me rekomandime për vizitën në QEKL³³, MKPT-ja ka konstatuar se dhomat ku qëndronin të miturit, sa i përket madhësisë dhe ndriçimit natyral dhe artificial, janë në pajtim me standardet e përcaktuar nga KPT-ja dhe nga LESP-ja. Po ashtu, dhomat dhe tualetet, të cilat janë të dedikuara për personat me nevoja të veçanta, ofrojnë akomodim shumë të mirë dhe adekuat. MKPT-ja konsideron se në përgjithësi kushtet e akomodimit në QEKL shkojnë përtej standardeve minimale dhe arrijnë nivelin e standardeve të dëshirueshme për akomodim të të miturve me masën edukuese.

MKPT-ja, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, ka vizituar QPGj-në. Gjatë vizitës, MKPT-ja ka vërejtur se, sa u përket kushteve të akomodimit në këtë qendër, ato mbeten në nivel shumë të kënaqshëm dhe janë në pajtim me standardet e përcaktuar nga KPT-ja dhe nga LESP-ja.

Megjithatë, gjatë vizitës, MKPT-ja ka vërejtur se rekomandimi i MKPT-së që të asfaltohet pjesa e rrugës së paasfaltuar, e cila mund të paraqesë vështirësi serioze gjatë stinës së dimrit dhe në kushte të reshjeve atmosferike për kryerjen e punës, në pajtim me LESP-në, nuk është zbatuar, pavarësisht përpjekjeve të drejtorit dhe të ShKK-së, për të bashkëvepruar në këtë drejtim me autoritetet komunale. Prandaj, në letër rekomandimin i cili u dërgua Ministrisë së Drejtësisë më 16 dhjetor 2019³⁴, MKPT-ja ripërsëriti rekomandimin e lartpërmendur.

Sa u përket kushteve të akomodimit në Qendrën e Paraburgimit në Pejë, MKPT-ja, edhe gjatë vizitës së fundit përcjellëse të realizuar më 15 nëntor 2019, ka vizituar një numër të qelive dhe ka konstatuar se hapësira e banimit për një të burgosur, ndriçimi dhe ventilimi nuk janë në pajtim me standardet e përcaktuar nga KPT-ja dhe nga LESP-ja. Më 16 dhjetor 2019, MKPT-ja, përmes një letër rekomandimi, i rekomandoi Ministrisë së Drejtësisë që kushtet e akomodimit, përderisa kjo qendër është në

33 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën Edukuese Korrektuese në Lipjan. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/09/25/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-per-viziten-ne-qendren-edukativo-korrektuese-ne-lipjan/>

34 MKPT, Letër rekomandimi për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Gjilan, publikuar më 16 dhjetor 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/12/17/leter-rekomandim-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-gjilan/>

përdorim, të jenë në pajtim me standardet minimale të përcaktuara me LESP-në, me standardet e KPT-së dhe me standardet e tjera ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave të të burgosurve.³⁵

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja vizitoi Qendrën e Paraburgimit në Prishtinë³⁶. Sa u përket kushteve të akomodimit, MKPT-ja vërejtë se qelitë ku akomodohen të burgosurit kanë dritë të mjaftueshme natyrore dhe hapësirë banimi, e cila shkon përtej standardit të përcaktuar me LESP-në dhe me standardet e përcaktuara nga KPT-ja. MKPT-ja, përveç kësaj, vërejtë se dy qeli janë adekuate dhe në dispozicion për të burgosurit me aftësi të kufizuara.

Ushqimi

Sa i përket kualitetit dhe sasisë së ushqimit, MKPT-ja, edhe gjatë periudhës për të cilën po raportohet, ka pranuar ankesa nga të burgosurit në Qendrën Korrektuese në Dubravë dhe nga të miturit e akomoduar në Qendrën Edukative Korrektuese në Lipjan. Lidhur me këtë, MKPT-ja, më 11 nëntor 2019, ka kontaktuar me Agjencinë e Ushqimit dhe të Veterinës dhe përmes postës elektronike zyrtare ka kërkuar raportin e fundit të kësaj agjencie për inspektimin në Qendrën Korrektuese në Dubravë.

Pavarësisht obligimit për të bashkëpunuar me Institucionin e Avokatit të Popullit, i cili parashihet me Kushtetutën e Republikës së Kosovës³⁷ dhe me Ligjin për Avokatin e Popullit³⁸, ky institucion nuk iu përgjigj kërkesës së dërguar.

Përmes raportit me rekomandime për vizitën në Qendrën Edukative Korrektuese në Lipjan, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që ushqimi për të miturit të jetë i bollshëm dhe i përshtatshëm, sipas kalorive të kërkuara për rritjen dhe zhvillimin e të miturve.³⁹ Më 19 shtator 2019, drejtori i Qendrës Edukative Korrektuese e njoftoi MKPT-në se për momentin të miturve në këtë qendër u shërbehet sipas menysë për të dënuarit dhe për të paraburgosurit dhe në suaza të mundësive buxhetore të ShKK-së.

35 MKPT, Letër rekomandimi për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Pejë. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/12/17/leter-rekomandim-perkitazi-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-peje/>

36 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Prishtinë, publikuar më 22 nëntor 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/11/25/raport-me-rekomandimi-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-prishtine/>

37 Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 132, paragrafi 3.

38 Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, neni 25.

39 Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën Edukative Korrektuese në Lipjan, publikuar më 26 gusht 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/09/25/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-per-viziten-ne-qendren-edukativo-korrektuese-ne-lipjan/>

Në këtë drejtim, MKPT-ja vëren se KPT-ja, në raportin për vizitën në Estoni, nga data 30 maj deri më 6 qershor 2012, i cili u publikua më 21 janar 2014⁴⁰, lidhur me ushqimin për të miturit, në paragrafin 73, thekson si në vijim: *“Ushqimi i cili u shërbehet të të burgosurve duhet të jetë i mjaftueshëm në mënyrë që të garantojë mirëqenien e tyre. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për të rinjtë të cilët mund të mos e kenë arritur potencialin e plotë të rritjes. Në rast të tillë, pasojat e të ushqyerit jo adekuat mund të jenë evidente shumë më shpejt dhe të jenë shumë më serioze se sa në rastin e atyre të cilët e kanë arritur pjekurinë e plotë fizike.”*

Më tej, KPT-ja u rekomandoi autoriteteve të Estonisë si në vijim: *“Komiteti u rekomandon autoriteteve relevante që të ndër marrin një rishqyrtim të plotë të ushqimit i cili u shërbehet të miturve dhe shkelësve të rinj në Burgun Viru me qëllim që të garantohet që ushqimi të jetë i mjaftueshëm jo vetëm në kuptim të sasisë por edhe kualitetit.”* MKPT-ja inkurajon autoritetet kompetente që të veprojnë në frymën e këtij rekomandimi sa i përket ushqimit për të miturit.

Furnizimi i të burgosurve me ushqim dietal është obligim i autoriteteve kompetente, i cili parashihet me LESP⁴¹ dhe me standardet ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve.⁴² Në përgjithësi, MKPT-ja, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, ka vërejtur se të burgosurve u sigurohet ushqim në pajtim me rekomandimin e mjekut, përveç në raste të caktuara kishte mungesë të përkohshme të këtij ushqimi.

Gjatë vizitës përcjellëse në QKD, MKPT-ja vërejtë se nuk ishte zbatuar rekomandimi i MKPT-së që kuzhina në QKD të furnizohet me pajisje adekuate sipas vlerësimit të nevojave. Po ashtu, gjatë kësaj vizite u vërejt se të angazhuarit në punë në kuzhinë nuk kanë uniforma pune. Përmes letër rekomandimit për gjetjet gjatë vizitës përcjellëse në QKD, MKPT-ja rekomandoi që kuzhina të pajiset me pajisje adekuate për punë dhe që të angazhuarit në punë në kuzhinë të pajisen me uniforma pune.⁴³

Mbipopullimi

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vërejtur se mbipopullimi nuk paraqet problem për qendrat korrektuese dhe të

40 KPT, Raport me rekomandime për vizitën në Estoni, paragrafi 73. Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168069576a>

41 Ligji nr. 04/L-149 për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, neni 39, par. 2.

42 Standardet e KPT-së. Për më shumë shih në: <https://www.coe.int/en/web/cpt/prison-health-care>

43 MKPT-, Letër rekomandimi për vizitën përcjellëse në QKD. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/12/17/leter-rekomandim-lidhur-me-viziten-ne-qendren-korrektuese-ne-dubrave/>

paraburgimit. Madje në Qendrën e Paraburgimit në Prishtinë, në atë të Gjilanit dhe në BSL, ka mjaft hapësirë të pashfrytëzuar për shkak të mungesës së inventarit dhe të personelit korrektues për të akomoduar një numër më të madh të të burgosurve. Në raste të rralla është vërejtur mbipopullim tejet simbolik në periudhat sa ka pasur rinovime në pavijone të caktuara, por i cili është evituar pa ndonjë vonesë të madhe.

Regjimi

MKPT-ja, përmes raporteve me rekomandime, u ka rekomanduar autoriteteve kompetente që të bëjnë përpjekje në mënyrë që sa më shumë të burgosur të përfshihen në punë, në edukim, në trajnime dhe në aktivitetet të tjera të mirëfillta, në mënyrë që të arrihet risocializimi sa më i suksesshëm i të burgosurve. Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vërejtur përmirësime sa i përket regjimit në qendrat korrektuese. Gjatë vizitës së realizuar në QKS, MKPT-ja vërejtë se në përgjithësi 75 të dënuar janë të angazhuar në punë. Të dënuarit angazhohen në punë për pastrim, në kuzhinë dhe për mirëmbajtje të caktuara të objektit. Ndërsa gjatë stinës së verës, angazhimi në punë rritet dukshëm, pasi që QKS-ja posedon serrë ku kultivohen perimet dhe po ashtu brenda perimetrit të burgut ka edhe sipërfaqe me tokë bujqësore ku kultivohen kultura të ndryshme.

MKPT-ja, përmes raportit me rekomandime për vizitën në QKS, u ka rekomanduar autoriteteve kompetente që të ndër marrin veprime për t'i funksionalizuar punëtoritë në dispozicion të kësaj qendre, në mënyrë që të burgosurit të përfitojnë nga mundësitë për aftësim profesional.

Më 24 korrik 2019, drejtori i QKS-së njoftoi MKPT-në se punëtorja e automekanikes dhe e saldimit janë funksionalizuar plotësisht dhe personeli profesional, së bashku me një grup të të burgosurve, kryen servisim të automjeteve në kuadër të ShKK-së. Po ashtu, drejtori e njoftoi MKPT-në se po bëhen përpjekje për të angazhuar zyrtar profesional për ta përdorur punëtorinë e saldimit.

Më 20 nëntor 2019, ShKK-ja publikoi një njoftim në të cilin theksohet se shtatë të dënuar të akomoduar në QKS kanë filluar punën jashtë këtij institucioni korrektues, pas miratimit të Udhëzimit Administrativ për Punën e të Burgosurve jashtë Institucionit Korrektues.⁴⁴

Gjatë vizitës në QKD (nga data 28 deri më 30 tetor 2019), MKPT-ja vërejtë se u zbatua rekomandimi i MKPT-së që të funksionalizohet salla e sportit,

⁴⁴ Për më shumë shih në: https://shkk.rks-gov.net/al/lajmi_single/2757

i cili iu dërgua autoriteteve kompetente përmes raportit me rekomandime, i datës 28 qershor 2019. MKPT-ja, gjatë vizitës, vërejtí se funksionalizimi i sallës së sportit tani mundëson aktivitete të shumta sportive për të burgosurit. Të burgosurit aktivitetet sportive mund t'i zhvillojnë edhe në fushën sportive në hapësirë të hapur në oborr të QKD-së.

Gjatë vizitës së fundit, MKPT-ja u njoftua nga drejtori se rreth 344 të burgosur në QKD janë të angazhuar në punë me pagesë. Drejtori ka filluar t'i angazhojë të burgosurit në punë në rinovimin e pavijoneve dhe në punë të tjera. Gjithashtu, në kuadër të QKD-së funksionojnë tri punëtori, të cilat në fakt janë edhe qendra për trajnime profesionale, ku organizohen trajnime për saldim, për ndërtimtari, për axhustator, për zdrukthëtari, për mirëmbajtje teknike, për instalim të ujit dhe për instalim të rrymës. Në këto punëtori organizohen kurse me kohëzgjatje prej tre muajsh.

Bazuar në ndihmën e ofruar nga OJQ HELP, 10 të burgosurve iu ofrua trajnim profesional për saldim, të cilët edhe u certifikuan. Në kuadër të QKD-së funksionon shkolla e mesme ku vijoje mësimin 44 të dënuar. MKPT-ja ka vërejtur se janë bërë përpjekje për ta funksionalizuar njësinë ekonomike, e cila parashihet me LESP-në, por që pritet miratimi i një udhëzimi administrativ, i cili do ta precizonte punën e kësaj njësie ekonomike.

Ndërsa në Pavijonin Gjysmë të Hapur të QKD-së, të gjithë të dënuarit janë të angazhuar në punë në bujqësi dhe në blegtori. Në oborrin e pavijonit, gjatë vizitës, MKPT-ja vërejtí kopshtin dhe serrën, në të cilat kultivohen pemë dhe perime dhe të cilat përdoren për ushqim në QKD.

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja, përmes raportit me rekomandime për vizitën në QEKL, u rekomandoi autoriteteve kompetente që t'i funksionalizojnë kabinetet të cilat ekzistojnë në kuadër të qendrës, por të cilat ende nuk përdoren, për shkak të mungesës së trajnuesve profesionalë. Më 19 shtator 2019, drejtori i QEKL-së e njoftoi MKPT-në për përpjekjet që është duke bërë për ta trajnuar personelin adekuat për të ofruar kurse të aftësimit profesional për të miturit, duke i shfrytëzuar këto kabinete.

Përndryshe, përmes vizitave të realizuara gjatë këtij viti, MKPT-ja ka vërejtur se në QEKL u organizuan trajnime për ujësjellës, për elektrikist, për murator, trajnim për përdorim të kompjuterit, për prerje të flokëve, kursi i gjuhës angleze etj. Nga dokumentacioni i pranuar nga QEKL-ja, shihet se një OJQ ka organizuar 12 seanca me të miturit, ku janë trajtuar tema të ndryshme nga jeta e përditshme. CARITAS KOSOVA ka

mundësuar organizim të art terapisë dhe të teatër terapisë për të miturit, është organizuar një koncert muzikor dhe po vazhdon programi EQUIP, i cili i dedikohet menaxhimit të stresit dhe zemërimit.

Në QKFML funksionon shkolla e mesme e ulët dhe shkolla e mesme e lartë në kuadër të sistemit publik të arsimit. Përmes vizitave të kryera gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja vërejtë se në dispozicion të të miturve kishte programe të ndryshme psiko-sociale, të organizuara nga organizatat joqeveritare vendore dhe ndërkombëtare. Në mesin e tyre janë edhe art terapia dhe teatër terapia, si dhe u organizua ekspozita në të cilën janë prezantuar punimet e të miturve nga arti figurativ. Në dispozicion të të miturve dhe të të burgosurave madhorë janë edhe aktivitetet sportive, programi EQUIP dhe angazhimi në punë, i cili gjatë stinës së verës është më i madh, pasi që QKFML-ja posedon edhe një serrë, në të cilën mund të angazhohen në punë të burgosurit. Sipas drejtort, tash për tash ofrohen trajnime profesionale për ujë-instalues, për elektroinstalues dhe për ndërtimtari.

Gjatë vizitës në QPM, ku po ashtu akomodohen edhe të dënuarit, MKPT-ja ka vërejtur se rreth 13 të dënuar janë të angazhuar në punë. Në kuadër të QPM-së funksionojnë pesë punëtori, në të cilat të dënuarit mund të angazhohen në punë dhe në trajnime të ndryshme. Në dispozicion të të burgosurve janë edhe biblioteka, shëtitoret dhe salla e fitnesit. Përveç angazhimeve në punëtori, në punë pastrimi dhe në kuzhinë, gjatë kësaj periudhe në QPM u organizua edhe trajnimi për kontroll të agresivitetit, në të cilin u angazhuan 19 të burgosur. Ky trajnim u mbështet nga organizata joqeveritare HELP. MKPT-ja ka vërejtur se QPM-ja është pajisur mirë me hapësira për organizim të kurseve.

Gjatë vizitës në BSL, MKPT-ja ka vërejtur se rreth 70 të dënuar janë të angazhuar në punë. Në kuadër të BSL-së funksionon punëtorja e zdrukthëtarisë, në të cilën angazhohen në punë katër të dënuar dhe tani aty prodhojnë shtretër për QEKL-në.

Punëtoritë e tjera tani për tani nuk mund të aktivizohen, për shkak të mungesës së pajisjeve dhe të trajnerëve kompetentë. MKPT-ja ka vërejtur se në dispozicion të të dënuarve janë edhe pajisjet për lojërë të ndryshme, siç janë: ping-pongu dhe tavolina për të luajtur futboll. Një pjesë të kohës të dënuarit në pavijone të caktuara (varësisht nga regjimi) mund ta kalojnë duke qenë të lirë që të lëvizin brenda pavijonit.

MKPT-ja mori ankesa nga të burgosurit në pavijonin 1 dhe nga të paraburgosurit në BSL lidhur me regjimin. Sipas pohimeve të tyre,

shumicën e kohës e kalojnë të mbyllur në qeli (rreth 22 orë) dhe kanë në dispozicion vetëm shëtitjet në ajër të pastër (dy orë në ditë). Nga intervistat me këta të dënuar dhe të paraburgosur mund të nxirret përfundimi se ata regjimin ndaj tyre e kuptojnë si regjim ndëshkues.

MKPT-ja, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, ka vërejtur se në BSL fushat sportive janë të shtruara me beton me ngjyrë të bardhë, e cila pengon zhvillimin normal të aktiviteteve sportive, pasi që shkaktohen lëndime të shpeshta. Po ashtu shëtitoret janë të rrethuara nga muret e larta me të njëjtin material dhe me të njëjtën ngjyrë, të cilat kanë reflektim verbues.

Përmes raportit me rekomandime, i publikuar më 22 nëntor 2019, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që të evitohet mangësia sa i përket ngjyrës së bardhë reflektuese, e cila është pengesë për aktivitete jashtë qelive. Më 5 dhjetor 2019, drejtori i BSL-së e njoftoi MKPT-në se, lidhur me këtë rekomandim, ShKK-ja ka lidhur kontratë me një kompani, e cila ka bërë rregullimin e shëtitoreve të dëmtuara si dhe ngjyrosjen e mureve me ngjyrë anti-reflektuese.

Megjithatë, për MKPT-në mbetet shqetësues regjimi që u ofrohet të paraburgosurve në të gjitha qendrat e paraburgimit. Lidhur me këtë, MKPT-ja, pas vizitave në të gjitha qendrat e paraburgimit, përmes raporteve me rekomandime⁴⁵, i ka rekomanduar Ministrisë së Drejtësisë që të shtohen përpjekjet që të paraburgosurve t'u ofrohet një regjim, i cili do t'u mundësonte që të kenë edhe aktivitete të tjera ditore, përveç shëtitjeve në ajër të pastër dy herë në ditë nga një orë. MKPT-ja ka vërejtur se angazhimi i tyre në punë është i rrallë dhe kjo ndodh për shkak se angazhimi i tyre është subjekt i lejes nga gjykata kompetente.

Megjithatë, në këtë drejtim, MKPT-ja vëren se neni 199, paragrafi 2, i Kodit të Procedurës Penale përcakton si në vijim: *“I paraburgosuri mund të kryejë punë të nevojshme për mbajtjen e rendit dhe pastërtisë në ambientin e tyre. Të paraburgosurit mund t'i lejohet të punojnë në aktivitete që i përgjigjen aftësive fizike dhe mendore brenda mundësive dhe kushteve me të cilat*

45 Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Prishtinë, publikuar më 22 nëntor 2019, paragrafët 15-21. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/11/25/raport-me-rekomandimi-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-prishtine/>. Raport me rekomandime për vizitën në Burgun e Sigurisë së Lartë, publikuar më 22 nëntor 2019, paragrafët 12-23. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/11/25/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-burgun-e-sigurise-se-larte/>. Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Lipjan, publikuar më 16 gusht 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/08/19/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-lipjan/>. Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Prizren, publikuar më 5 gusht 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/08/06/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-ne-lidhje-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-prizren/>

disponon institucioni dhe me kusht që të mos e dëmtojë procedurën penale. Gjyqtari i procedurës paraprake, gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues vendos për këtë në marrëveshje me drejtorinë e institucionit.”

Ndërsa neni 200, paragrafi 1, i LESP-së, lidhur me angazhimin e të paraburgosurit në punë, përcakton si në vijim: *“I paraburgosuri mund të angazhohet me punë në punëtori, punëtoritë e njërive ekonomike të cilat gjenden në rrethin e institucionit korrektues përkatës pas marrjes së pëlqimit të gjykatës kompetente.”*

Në raportin e KPT-së për vizitën në Republikën e Kosovës në vitin 2015, i cili u publikua në vitin 2016, KPT-ja, lidhur me regjimin për të paraburgosurit, shprehu shqetësimin që pavarësisht përpjekjeve të autoriteteve, të paraburgosurit shumicën e kohës e kalojnë në qelitë e tyre, përveç dy orëve të shëtitjes në ditë, duke shikuar TV dhe duke luajtur me letra.⁴⁶

Përmes këtij raporti, KPT-ja u kishte rekomanduar autoriteteve kompetente në Republikën e Kosovës, si në vijim: *“KPT, ri-përsërit rekomandimin që autoritetet të angazhohen që të rrisin aktivitetet jashtë qelisë për të paraburgosurit në të gjitha institucionet të cilat KPT i vizitoi, dhe në të gjitha institucionet tjera të Shërbimit Korrektues të Kosovës ku një gjë e tillë është e përshtatshme.”* Më tej KPT-ja thekson: *“Sa më e gjatë që është periudha e paraburgimit, aq më shumë duhet të zhvillohet regjimi i cili u ofrohet atyre. Po ashtu, duhet të ndërmerren veprime që edhe numri i personelit të rritet, ku një gjë e tillë është e nevojshme.”*

MKPT-ja konsideron se, bazuar në legjislacionin në fuqi dhe në rekomandimet e KPT-së, autoritetet kompetente duhet të bëjnë përpjekje që të rriten angazhimet jashtë qelisë për të paraburgosurit në qendrat e tjera të paraburgimit, për aq sa një gjë e tillë është e mundur.

Kontaktet me botën e jashtme

Legjislacioni në fuqi⁴⁷, në rastin e personave të dënuar, përcakton se të burgosurit e dënuar kanë të drejtë të pakufizuar të korrespondencës (që u nënshtrohen përjashtimeve të caktuara), kanë të drejtë për një vizitë në muaj, e cila zgjat minimum një orë, si dhe në vizitë nga fëmijët dhe bashkëshortet e tyre, së paku një herë në 3 muaj, me kohëzgjatje minimale prej tri orësh. Përveç kësaj, ata kanë të drejtë për të bërë telefonata.

⁴⁶ Raporti i KPT-së për vizitën në Kosovë, publikuar në shtator 2016, paragrafi 46. Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/16806a1efc>.

⁴⁷ Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, nenet 62-65.

Lidhur me telefonatat, Udhëzimi Administrativ për Rendin Shtëpiak në Institucionet Korrektuese⁴⁸ përcakton se i dënuari ka të drejtë në biseda telefonike me anëtarët e familjes së ngushtë dhe me personat e tjerë. Gjatë vizitave në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit, MKPT-ja nuk ka marrë asnjë ankesë nga të paraburgosurit dhe as nga të dënuarit lidhur me këtë të drejtë.

Në rastin e të paraburgosurve, neni 200 i Kodit të Procedurës Penale të Kosovës përcakton se të paraburgosurit mund të pranojnë vizita “*brenda kufijve të rregullave të qendrës së paraburgimit*”, bazuar në lejen e gjyqtarit të procedurës paraprake dhe nën mbikëqyrjen e tij. Më tej, Kodi përcakton se korrespondenca dhe vizitat e tjera i nënshtrohen vendimit të gjyqtarit të procedurës paraprake.

Avokati i Popullit ose përfaqësuesit e tij mund t’i vizitojnë të paraburgosurit dhe të korrespondojnë me ta, pa paralajmërim paraprak dhe pa mbikëqyrjen e gjyqtarit të procedurës paraprake, as të gjyqtarit të vetëm gjykues apo kryetarit të trupit gjykues ose personave të tjerë të emëruar nga gjyqtari i tillë. Letrat e të paraburgosurit dërguar Institucionit të Avokatit të Popullit nuk mund të kontrollohen. Avokati i Popullit dhe përfaqësuesit e tij mund të komunikojnë gojarisht ose me shkrim në mënyrë konfidenciale me të paraburgosurit.

Në rastin e shtetasve të huaj, atyre u ofrohet mundësia që me shkrim ose me gojë të kontaktojnë me përfaqësinë diplomatike apo me zyrën përkatëse të shtetit, shtetësinë e të cilit e ka ai.⁴⁹ MKPT-ja, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, nuk ka marrë ankesa nga të dënuarit dhe as nga të paraburgosurit lidhur me të drejtën për kontakte me botën e jashtme. Përveç kësaj, MKPT-ja ka vërejtur se në QKS dhe në QEKL ka filluar të zbatohet programi për komunikim SKYPE, përmes së cilit të burgosurit mund të komunikojnë me familjet e tyre.

Hapësirat në të cilat të burgosurit pranojnë vizitat

Hapësirat ku të burgosurit pranojnë vizita, në përgjithësi, janë në gjendje të kënaqshme. Megjithatë, salla e vizitave për të dënuarit ofron mundësinë e kontaktit të drejtpërdrejtë ndërmjet të dënuarit dhe të personave të cilët e vizitojnë. Ndërsa në rastet e të paraburgosurve, situata është ndryshe - ndërmjet të paraburgosurit dhe vizitorëve ka barriera, të cilat e pamundësojnë kontaktin e drejtpërdrejtë.

⁴⁸ Udhëzimi Administrativ për Rendin Shtëpiak në Institucionet Korrektuese, neni 54.

⁴⁹ Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, neni 33 paragrafi 1.

Në këtë drejtim, MKPT-ja vëren se KPT-ja, në raportin për vizitën në Ukrainë⁵⁰, trajtoi çështjen e vizitave të mbyllura, të cilat bëjnë ndarjen fizike përmes xhamit pleksi, ndërmjet të burgosurit dhe personave të cilët e vizitojnë. Me këtë rast, KPT-ja u rekomandoi autoriteteve ukrainase që rregulloret relevante të ndryshohen ashtu që të gjithë të burgosurve, përfshirë edhe ata të paraburgosur, t'u mundësohet të pranojnë vizita në kushte të arsyeshme dhe të hapura, ndërsa përdorimi i objekteve të mbyllura për vizita do të duhej të ishte më shumë përjashtim sesa rregull.

Më tej KPT-ja theksoi se vizitat e tipit të mbyllur duhet të jenë gjithmonë të bazuara dhe të arsyetuara mirë, si dhe të bazuara në vlerësimin individual të rrezikut potencial, të cilin e paraqet i burgosuri i caktuar. Përmes raportit me rekomandime, MKPT-ja inkurajoi autoritetet kompetente që në frymën e këtij rekomandimi t'i shqyrtojnë mundësitë që këto vizita të zhvillohen në kushte më të hapura dhe duke u bazuar në vlerësimin e rrezikut individual që përbën i burgosuri i caktuar.⁵¹

Çështja e përkthimit në gjuhët zyrtare në Qendrën e Paraburgimit në Mitrovicë

Gjatë vizitës në QPM, MKPT-ja mori shqetësimet e punëtorëve socialë rreth dokumentacionit zyrtar, i cili duhet t'u dorëzohet personave të privuar nga liria, të cilët janë të dy përkatësive etnike, dhe i cili pranohej vetëm në njërën gjuhë dhe nuk përkthehej në gjuhët zyrtare, për shkak të mungesës së përkthyesit profesional.

Në raportin me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Mitrovicë, MKPT-ja theksoi si në vijim: *“MKPT-ja konsideron se autoritetet kompetente duhet ta kenë parasysh obligimin ligjor që këto shërbime të ofrohen në gjuhët zyrtare të vendit, ashtu siç përcaktohet me Kushtetutë dhe me legjislacionin relevant që e rregullon këtë çështje.”* Përmes këtij raporti, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që të sigurohet përkthimi profesional në gjuhët zyrtare të Republikës së Kosovës.

Më 4 dhjetor 2019, QPM-ja e njoftoi MKPT-në se çështja e përkthimit në gjuhët zyrtare të Republikës së Kosovës është rregulluar duke përdorur shërbimet e përkthyesit zyrtar të QKS-së.

50 KPT, Raporti me rekomandime për vizitën në Ukrainë në dhjetor 2017, publikuar më 6 shtator 2018, paragrafi 102. Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/16808d2c2a>.

51 MKPT, Raporti me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Prishtinë, publikuar më 22 nëntor 2019, paragrafët 45-47. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/11/25/raport-me-rekomandimi-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-prishtine/>

Legjislacioni sekondar për luftimin e korrupsionit, i cili parashihet me LESP

Sa i përket rekomandimit të MKPT-së lidhur me miratimin e legjislacionit sekondar për eliminim të korrupsionit, siç parashihet me nenin 5, paragrafi 3, të LESP-së, MKPT-ja konstaton se situata mbetet e njëjtë dhe se autoritetet kompetente nuk e kanë zbatuar këtë rekomandim.⁵² Megjithatë, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, ShKK-ja, me qëllim të luftimit të korrupsionit në qendrat korrektuese dhe në të paraburgimit, transferoi zyrtarët korrektues në vende pune në qendra të tjera korrektuese dhe të paraburgimit.

Rekomandimet e MKPT lidhur me LESP⁵³

MKPT-ja, në raportet e mëhershme, ka shprehur shqetësimin për faktin se legjislacioni në fuqi⁵⁴ parasheh që, para se i burgosuri të vendoset në vetmi, drejtori i institucionit korrektues të kërkojë me shkrim mendimin e mjekut, i cili dëshmon se i dënuari është në gjendje të mirë shëndetësore, fizike dhe psikike për t'iu nënshtruar masës disiplinore të vetmisë.

Në këtë drejtim, MKPT-ja, gjatë vizitave në qendra korrektuese dhe në të paraburgimit, ka vërejtur se personeli i DShB-së refuzon zbatimin e kësaj dispozite ligjore dhe vepron në pajtim me PSV-në⁵⁵ e miratuar nga Ministria e Shëndetësisë. Në PSV kjo çështje rregullohet në pikën 6, paragrafët 2 dhe 3. Paragrafi 2 i pikës 6 i PSV-së shprehimisht përcakton: *“Për marrjen e vendimeve për dërgim të ndonjë të burgosuri në vetmi si pasojë e shkeljeve disiplinore vendos paneli i autorizuar i administratës së burgut.”* Ndërsa, në paragrafin 2 të pikës 6 të PSV-së përcaktohet si në vijim: *“Paneli për vlerësimin e shkeljes disiplinore ose ndonjë veprimi tjetër jo shëndetësor, vendos lidhur me vendimin për dërgim të të burgosurit në vetmi ose jo, pa praninë e stafit mjekësorë.”*

Në këtë drejtim, MKPT-ja vëren se KPT-ja, në raportin për vizitën në Republikën e Kosovës në vitin 2015, shpreh shqetësimin meqenëse legjislacioni në fuqi (LESP-ja, neni 107, dhe Udhëzimi Administrativ për

52 Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën Korrektuese në Dubravë, paragrafi 9, publikuar më 28 qershor 2019.

53 MKPT, Raport me rekomandime për vizitën në QKD, publikuar më 28 qershor 2019. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/07/04/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-korrektuese-ne-dubrave/>

54 Neni 107 i Ligjit për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale; dhe neni 76 i Udhëzimit Administrativ për Rendin Shtëpiak në Institucionet Korrektuese.

55 Praktika Standarde e Veprimit e DShB-së, miratuar nga Ministria e Shëndetësisë. Shih në: <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2013/11/1.-Praktikat-Standarde-te-Veprimit-n%C3%AB-DShB.pdf>

Rendin Shtëpiak në Qendrat Korrektuese, neni 76) parasheh që, para se i burgosuri i dënuar me masë disiplinore të vetmisë t'i nënshtrohet masës në fjalë, duhet të kërkohet *“konstatimi mjekësor me shkrim me të cilin vërtetohet se personi i dënuar është në gjendje të aftë fizike dhe psikike për qëndrim në dhomën e vetmisë gjatë periudhës së caktuar kohore.”*

Duke theksuar në këtë raport se KPT-ja ka vërejtur se nga personeli mjekësor më nuk po kërkohet një gjë e tillë, KPT-ja më tej thekson se mjekët në qendra korrektuese dhe të paraburgimit veprojnë si mjekë personale të të burgosurve dhe ruajtja e raportit mjek-pacient është faktor kryesor për ruajtjen e mirëqenies shëndetësore të të burgosurve. Praktika e tillë e konstatimit mjekësor me shkrim me të cilin vërtetohet se i burgosuri është në gjendje të aftë fizike dhe psikike për t'iu nënshtuar kësaj mase disiplinore mund ta minojë këtë raport mjek-pacient. KPT-ja përmes këtij raporti theksoi se personeli mjekësor kurrë nuk duhet të jetë pjesëmarrës në procesin vendimmarrës, i cili do të rezultojë me shqiptimin e cilësdo masë të vetmisë, përveç në rastet kur kjo masë shqiptohet për arsye mjekësore.

Përmes raportit në fjalë, KPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente në Republikën e Kosovës që legjislacioni në fuqi të ndryshohet në pajtim me këtë rekomandim.⁵⁶ Po ashtu, MKPT-ja, përmes raporteve me rekomandime, u ka rekomanduar që të ndryshohet legjislacioni në fuqi në frymën e rekomandimeve të KPT-së dhe të akteve të tjera relevante ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve.

Hapësira e banimit për të burgosurit sipas LESP në fuqi

MKPT-ja vëren se neni 3 i Ligjit 05/L-129 për Plotësimin edhe Ndryshimin e Ligjit nr. 04/L-149 për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, sa i përket hapësirës së banimit për të burgosurit, përcakton si në vijim: *“Lokalet në të cilat jeton dhe punon personi i dënuar duhet të kenë hapësirë të mjaftueshme ashtu që secili person i dënuar të ketë së paku tetë (8) metra katrorë hapësirë për qeli të vetme dhe katër (4) metra katrorë për të dënuarit në qeli të përbashkëta, dhe sasi të mjaftueshme të dritës natyrore dhe artificiale për punë dhe lexim, ngrohje dhe ajrosje.”*

MKPT-ja vëren se kjo dispozitë, por edhe dispozita e shfuqizuar e LESP-së, nuk përcaktojnë nëse kjo hapësirë llogaritet pa përfshirë edhe aneksin e tualeteve. Në këtë drejtim, MKPT-ja vëren se standardet e KPT-së, sa

⁵⁶ KPT, Raport me rekomandime për vizitën në Republikën e Kosovës në vitin 2015, publikuar në vitin 2016, paragrafi 76. Shih në: <https://rm.coe.int/16806a1efc/>. Po ashtu, shih raportet e KPT-së për vizitat në Kosovë në vitin 2007, në: <https://rm.coe.int/16806972c2>; dhe vizitën në vitin 2010, në: <https://rm.coe.int/16806972c7>

i përket hapësirës së banimit personal për një të burgosur, përcaktojnë standardet minimale, por gjithnjë duke mos llogaritur në këtë hapësirë aneksin e tualetit.⁵⁷

MKPT-ja konsideron se LESP-ja duhet të jetë në pajtim me standardin e lartpërmendur sa i përket hapësirës personale për banim për të burgosurit, respektivisht LESP-ja duhet ta përcaktojë hapësirën për banim personal për të burgosurit, duke përfshirë aneksin e tualetit.

Ankesa për trajtim diskriminues

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka marrë ankesa nga të dënuarit për vepra penale të terrorizmit, të cilët pohuan se po diskriminohen nga autoritetet sa i përket beneficioneve, pavarësisht se ata i plotësojnë kriteret ligjore. MKPT-ja ka vërejtur se, në raste të caktuara, të dënuarit e kësaj kategorie kanë përfituar këto beneficione, edhe pse në numër shumë të vogël. MKPT-ja, lidhur me këtë, vëren se neni 92 i LESP-së parashih beneficione të caktuara për sjellje të mirë dhe angazhim në punë të të dënuarit, të cilat drejtori i aprovon pas rekomandimit të ekipit për planifikimin e mbajtjes së dënimit. Kjo çështje më tej rregullohet me Udhëzimin Administrativ për Rendin Shtëpiak në Qendrat Korrektuese (nenet 60-63), ku përcaktohen kriteret dhe kushtet që duhet të merren parasysh nga drejtori me rastin e aprovimit të kërkesës. MKPT-ja vëren se ky rend shtëpiak përcakton se vendimi i drejtorit është përfundimtar, pra çështja përfundimisht është në diskrecion të drejtorit.

Ankesat kundër Panelit për Lirim me Kusht

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka marrë ankesat e të dënuarve, parashtruar kundër Panelit për Lirim me Kusht (PLK), për mos dërgim të aktvendimeve të të dënuarve, të cilët parashtruan kërkesë dhe lënda e të cilëve u shqyrtua nga ky organ.

Lidhur me këto ankesa, MKPT-ja, varësisht nga ankesat e marra, ka kërkuar informata shtesë nga PLK-ja, si dhe i ka rekomanduar PLK-së që t'i përmbushë obligimet ndaj parashtruesve të kërkesave për lirim me kusht, të cilat burojnë nga Rregullorja për Organizimin dhe Funkcionimin e PLK-së.

Ligji nr. 05/L-129 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 04/L-149

⁵⁷ KPT, Standardet minimale të KPT-së për banim personal për të burgosurit, publikuar më 15 dhjetor 2015, paragrafët 5-11. Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/16806cc449>

për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale përcakton përbërjen e PLK-së. Sipas nenit 18, paragrafi 2, PKL-ja tani përbëhet si në vijim: një (1) gjyqtar i Gjykatës Supreme; i deleguar nga kryetari i Gjykatës Supreme; një (1) gjyqtar i Gjykatës së Apelit, i deleguar nga kryetari i Gjykatës së Apelit; dhe një (1) gjyqtar i Gjykatës Themelore në Prishtinë, i deleguar nga kryetari i Gjykatës Themelore. Me ndryshimet e lartpërmendura, PLK-ja tani ka një përbërje plotësisht gjyqësore. MKPT-ja rithekson se Avokati i Popullit nuk ka kompetenca ndaj vendimeve të gjykatave, përveç në rast të zvarritjes së procedurës.⁵⁸ Po ashtu, Rregullorja për Funksionimin dhe Organizimin e PLK-së shprehimisht përcakton se vendimet e PLK-së nuk mund të ankimohen.

Falja nga presidenti

Falja nga presidenti nënkupton pushtetin e jashtëzakonshëm ekzekutiv të presidentit për t'i falur personat e dënuar për vepër penale, duke i liruar nga dënimi i përcaktuar nga gjykata.⁵⁹ Sipas Ligjit për Faljen, falja është e drejtë e presidentit që ka për qëllim përdorimin e një mjeti jo të rregullt e të rrallë për t'i shpërblyer sjelljet dhe karakteret e jashtëzakonshme ose t'i adresojë shqetësimet e jashtëzakonshme humanitare.⁶⁰ Edhe gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka marrë ankesa nga të dënuarit lidhur me faljen nga presidenti. Po ashtu, MKPT-ja ka marrë ankesa nga të dënuarat, për shkak se asnjë e dënuar nuk ishte falur nga presidenti. Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, presidenti shpalli Dekretin 250/2019, me të cilin shpalli tre të burgosur. Në mesin e tyre nuk qe asnjë e dënuar.

MKPT-ja, duke njohur diskrecionin e plotë të presidentit për të vendosur lidhur me çështjen, megjithatë konsideron se me rastin e faljes, duhet të merren parasysh edhe parimet e barazisë gjinore dhe të mosdiskriminimit të parapara me Ligjin për Barazi Gjinore dhe me Ligjin për Mbrojtje nga Diskriminimi.

Takimi i MKPT me drejtorin e përgjithshëm të ShKK-së

Më 13 dhjetor 2019, drejtoresha e MKPT-së dhe bashkëpunëtorët e saj u pritën në një takim pune nga drejtori i përgjithshëm i ShKK-së, z. Nehat Thaçi. Gjatë këtij takimi, të dyja palët, në atmosferë shumë kolegjiale dhe të mirëkuptimit, i diskutuan të gjeturat dhe rekomandimet e MKPT-së gjatë vitit 2019. Përveç kësaj, u diskutua për sfidat dhe për planet e ShKK-së për të ardhmen.

58 Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, neni 16.8.

59 Ligji nr. 03/L-101 për Faljen, neni 2.

60 Ligji nr. 03/L-101 për Faljen, neni 3, paragrafi 1.

Kujdesi shëndetësor në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit

Shërbimet shëndetësore në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit menaxhohen nga Ministria e Shëndetësisë, respektivisht nga DShB-ja, qysh nga viti 2013, pasi që deri atëherë ky shërbim menaxhohej nga Ministria e Drejtësisë. Shërbimet shëndetësore për të burgosurit ofrohen në njësitë shëndetësore të DShB-së në të gjitha qendrat korrektuese dhe të paraburgimit dhe në institucionet publike shëndetësore, sipas nevojës. Në kuadër të QKD-së funksionon edhe spitali i burgut.

Personeli, trajtimi dhe infrastruktura

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vërejtur se në të gjitha qendrat korrektuese dhe të paraburgimit, numri i personeli mjekësor (mjekë të përgjithshëm dhe specialistë) është adekuat. Sa i përket personelit infermierë, MKPT-ja, përmes raportit me rekomandime për vizitën në QPL⁶¹, i ka rekomanduar Ministrisë së Shëndetësisë që ta rriste numrin e personelit të mesëm në njësinë shëndetësore në QPL, sipas nevojës. Më 2 korrik 2019. DShB-ja, përmes një shkrese zyrtare, u pajtua me rekomandimin në fjalë dhe e njoftoi MKPT-në se do të bëhen përpjekje për ta shtuar numrin e personelit bazuar në këtë rekomandim.

Gjatë vizitës në QPM, më 12 mars 2019, MKPT-ja u njoftua se nuk kishte psikolog të angazhuar në punë në këtë qendër. Lidhur me këtë, MKPT-ja, pas vizitës, kontaktoi me drejtorin e DShB-së, i cili e njoftoi se procedurat për rekrutim të psikologut të rregullt kanë përfunduar dhe se nga data 1 korrik 2019 do të fillojë punën kandidati i përzgjedhur.

Sa i përket varësisë nga droga, ofrohet trajtimi me metadon në të gjitha qendrat korrektuese dhe në të paraburgimit. Trajtimi psikiatrik i të burgosurve ofrohet në spitalin e QKD-së dhe në institucionet e tjera publike shëndetësore. Megjithatë, MKPT-ja gjatë vizitave ka vërejtur se trajtimi psikiatrik në spitalin e QKD-së kryesisht bazohet në terapi dhe në konsultime të rregullta me psikiatrin, por jo edhe në aktivitetet e mirëfillta psiko-sociale e as në terapi okupacionale. MKPT-ja po ashtu konsideron se, bazuar në numrin e madh të të burgosurve, një psikolog nuk është i mjaftueshëm për të ofruar shërbime psikologjike në QKD. Shërbimet psikiatrike ofrohen edhe në IPFK. Megjithatë, MKPT-ja vëren me shqetësim se ky institut ka në dispozicion të ShKK-së vetëm 12 shtretër.

61 Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Lipjan, publikuar më 16 gusht 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/08/19/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-lipjan/>

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, u funksionalizuan dhomat e sigurta në tri reparte të QKUK-së. Ndërsa në spitalet rajonale, dhomat e sigurta u rinovuan. Me këtë do të rritet kapaciteti për ofrimin e shërbimeve mjekësore jashtë qendrave korrektuese dhe atyre të paraburgimit.

Gjatë vizitës në QKFML, MKPT-ja intervistoi të miturin L.L. dhe analizoi dosjen e tij mjekësore. Lidhur me këtë, MKPT-ja, më 15 janar 2019, i rekomandoi DShB-së që i mituri menjëherë të futet nën observim të përhershëm, deri në një vendim tjetër të autoriteteve shëndetësore. Reagimi i DShB-së dhe i drejtorit të QKFML-së ka qenë i menjëhershëm për ta zbatuar këtë rekomandim dhe, në ndërkohë, i mituri në fjalë u dërgua në trajtim të mëtejshëm në IPFK.

MKPT-ja konsideron se autoritetet kompetente duhet t'i rrisin përpjekjet e tyre për të ofruar shërbime adekuate psikiatrike për të burgosurit me çrregullime serioze mendore, duke përfshirë këtu aktivitetet psiko-sociale dhe terapinë okupacionale, përveç terapisë dhe konsultimeve të rregullta me psikiatrin. Përveç kësaj, autoritetet kompetente duhet t'i rrisin përpjekjet për t'i rritur kapacitetet e institucioneve në të cilat trajtohen të burgosurit me çrregullime të tilla.

Në spitalin e QKD-së u rinovua kati i dytë. Megjithatë, MKPT-ja ka vërejtur se nuk ka çarçafë të mjaftueshëm për pacientët e shtrirë në spital dhe higjiena nuk është në nivelin e duhur. Lidhur me këtë gjendje, DShB-ja, më 16 korrik 2019, e njoftoi MKPT-në se mungon hapësira e mjaftueshme për trajtim të të burgosurve stacionarë, mungojnë orenditë për vendosjen e rrobave të pacientëve dhe se pritet rinovimi i katit të parë të spitalit. Ndër të tjera, DShB-ja e njoftoi MKPT-në se vështirësi në menaxhim të pacientëve po krijon mungesa e një institucioni të veçantë për trajtim të të burgosurve me nevoja të veçanta.

Gjatë vizitës në QPP, MKPT-ja ka vërejtur se hapësira e cila shfrytëzohet për kujdesin shëndetësor është e pamjaftueshme dhe nuk i plotëson as nevojat minimale. Në shfrytëzim është një dhomë, e cila përdoret për të gjitha nevojat e kujdesit parësor nga mjeku i burgut, nga infermierët, nga psikologu kur ka raste për te trajtuar, si dhe është hapësirë e përhershme e qëndrimit të personelit shëndetësor. Pavarësisht rekomandimit të MKPT-së që të krijohen kushte adekuate për punë për personelin mjekësor, edhe gjatë periudhës për të cilën po raportohet, gjendja mbetet e njëjtë.⁶² E njëjta gjendje u konstatua edhe në Qendrën e Paraburgimit në Pejë.

⁶² Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Prizren, publikuar më 5 gusht 2019, paragrafi 31. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/08/06/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-ne-lidhje-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-prizren/>

Përmes raportit me rekomandime, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që të krijojnë kushte adekuate pune për personelin mjekësor.⁶³ Meqenëse gjendja e njëjtë u konstatua edhe gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja, përmes letër rekomandimit të dërguar më 16 dhjetor 2019⁶⁴, e ka ripërsëritur këtë rekomandim. Mangësi të tilla u konstatuan edhe në raportin e MKPT-së për vizitën në QPM.⁶⁵ Kjo gjendje bie ndesh edhe me parimin e konfidencialitetit të shërbimeve mjekësore.

Gjatë vizitës në BSL, MKPT-ja ka vërejtur se kushtet fizike në një pjesë të njesisë shëndetësore nuk janë të mira, për shkak të dëmtimeve të dysHEMEVE. Në katin ku është e vendosur stomatologjia punohet në kushte të vështira, pasi që ka material ndërtimor kudo përreth dhe pluhur. Dhomat e qëndrimit nuk janë funksionale dhe janë në të njëjtin kat ku është ordianca stomatologjike. Përmes raportit me rekomandime të publikuar më 22 nëntor 2019, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që të evitohen këto mangësi. Më 4 dhjetor 2019, BSL-ja e njoftoi MKPT-në se janë evituar këto mangësi në pajtim me rekomandimin e dërguar.

Kontrollet mjekësore për të sapopranuarit

Komiteti Evropian për Parandalimin e Torturës, në raportin për vizitën në Kosovë në vitin 2015, ka theksuar rëndësinë esenciale që kanë kontrollet mjekësore, sidomos në rastet e të burgosurve apo të paraburgosurve të sapopranuar, jo vetëm për identifikimin e sëmundjeve infektive dhe parandalimin e vetëvrasjeve, por edhe nëpërmjet kontributit i cili jepet në aspektin e parandalimit të torturës përmes evidentimit të duhur të lëndimeve.⁶⁶

Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale⁶⁷ dhe PSV-ja⁶⁸ e DShB-së përcaktojnë obligimin që i burgosuri i sapopranuar t'i nënshtrohet kontrollimit mjekësor brenda 24 orëve, nga momenti i pranimit. Obligime të tilla përcaktohen edhe me aktet ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave të të

63 Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Pejë, publikuar më 22 nëntor 2018, paragrafi 30. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2018/11/22/raport-me-rekomandime-i-mek-anizmit-kombetar-per-parandalimin-e-tortures-per-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-peje/>

64 Letër rekomandimi i MKPT-së për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Pejë, publikuar më 16 dhjetor 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/12/17/leter-rekomandim-perkitazi-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-peje/>

65 Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Mitrovicë, publikuar më 28 qershor 2019, paragrafi 18. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/07/04/raport-me-rekomandime-i-mek-anizmit-kombetar-per-parandalimin-e-tortures-lidhur-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-mitrovice/>

66 KPT, Raporti për vizitën në Kosovë në vitin 2015, publikuar në vitin 2016, paragrafi 62. Shih në: <https://rm.coe.int/16806a1efc>

67 Ligji nr. 04/L-149 për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, neni 31.

68 Praktika Standarde e Veprimit, pika 1. Shih në: <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2013/11/1.-Praktikat-Standarde-te-Veprimit-n%C3%AB-DShB.pdf>.

burgosurve, siç janë: Rregullat e Mandelës⁶⁹, Rregullat Evropiane të Burgjeve⁷⁰. MKPT-ja, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, ka vërejtur se të gjithë të burgosurve të sapopranuar u bëhen kontrollet mjekësore brenda 24 orëve nga momenti i pranimit.

Konfidencialiteti i shërbimeve mjekësore

Konfidencialiteti i shërbimeve mjekësore parashihet me PSV⁷¹, e miratuar nga Ministria e Shëndetësisë, me LESP-në⁷² dhe me Udhëzimin Administrativ për Rendin Shtëpiak në Qendra Korrektuese⁷³, si dhe me aktet relevante ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve.⁷⁴

Gjatë vizitës në QPP, MKPT-ja vërejt një praktikë shqetësuese, e cila ka të bëjë me marrjen e mostrave të gjakut, të cilat vendoseshin në epruvetë dhe pastaj dërgoheshin në laboratorin e Qendrës së Mjekësisë Familjare nga infermieri apo nga zyrtari korrektues. Lidhur me këtë praktikë, MKPT-ja, aty për aty, rekomandoi ndërprerjen e praktikës së tillë, e cila nuk është në pajtim me rregullat mjekësore dhe shkel konfidencialitetin e shërbimeve mjekësore. Përmes raportit me rekomandime⁷⁵, MKPT-ja e njoftoi DShB-në për këtë dhe rekomandoi ndërprerjen e praktikës së tillë. DShB-ja, më 12 mars 2019, e njoftoi MKPT-në se ky rekomandim u zbatua duke futur në funksion laboratorin doracak, ndërsa në rastet kur duhet të transferohen mostrat jashtë QPP-së, kjo nuk do të bëhet nga zyrtari korrektues, por nga infermierët.

MKPT-ja, bazuar në intervistat e zhvilluara me të burgosurit dhe me personelin shëndetësor, konstaton se në përgjithësi këto shërbimet shëndetësore jepen nën kushte të cilat respektojnë konfidencialitetin, respektivisht jepen pa praninë e zyrtarëve korrektues, përveç në rastet kur prania e tyre kërkohet nga mjeku. Ndërsa në dosjen mjekësore të të burgosurit ka qasje vetëm personeli shëndetësor.

69 Rregullat e Mandelës, Rregulli 34. Shih në: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf.

70 Këshilli i Evropës, Rekomandimi (2 (2006 i Këshillit të Ministrave për Shtetet Anëtare mbi Rregullat Evropiane të Burgjeve, pika 42.1. Shih në: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804c221d>.

71 Praktika Standard e Veprimit, pika 11. Shih në: <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2013/11/1.-Praktikat-Standard-e-Veprimit-n%C3%AB-DShB.pdf>

72 Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, neni 49.

73 Udhëzimi Administrativ për Rendin Shtëpiak në Institucionet Korrektuese, neni 25, paragrafi 3.

74 Rregullat e Mandelës, Rregullat Evropiane të Burgjeve, Standardet e KPT-së, dhe Rregullat e Kombeve të Bashkuara për Mbrojtjen e të Miturve të Privuar nga Liria.

75 Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Prizren, publikuar më 5 gusht 2019, paragrafi 30. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/08/06/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-ne-lidhje-me-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-prizren/>

Personeli i qendrave korrektuese dhe i të paraburgimit

MKPT-ja, përmes raporteve me rekomandime për vizitat në qendra korrektuese dhe të paraburgimit, u rekomandoi autoriteteve kompetente që, sipas vlerësimit dhe nevojës, të angazhojnë personel korrektues dhe punëtorë socialë shtesë.⁷⁶ Rekrutim të personelit korrektues pati në Qendrën e Paraburgimit në Gjilan, ku numri i personelit korrektues u rrit për 51 zyrtarë. Në QKD nuk pati shtim të personelit korrektues dhe të punëtorëve socialë, edhe pse një gjë e tillë u vlerësua si e nevojshme dhe u rekomandua nga MKPT-ja.

Procedura e parashtrimit të ankesave në qendrat korrektuese dhe në të paraburgimit

Sistemi efektiv i parashtrimit të ankesave është garanci themelore kundër keqtrajtimit në burgje dhe në qendra të paraburgimit. Personat e vendosur në këto qendra duhet të kenë mundësi për të parashtruar ankesë brenda burgut apo brenda qendrës së paraburgimit ku akomodohen dhe që në mënyrë konfidenciale t'u mundësohet qasja tek autoriteti i duhur.

Neni 91 i LESP-së përcakton në hollësi procedurën, sipas së cilës, të paraburgosurit dhe të dënuarit mund t'i drejtohen me ankesë apo me lutje drejtorit të një institucioni të caktuar të ShKK-së. Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja nuk ka marrë ankesa të besueshme nga të burgosurit për mospërgjigje nga organet kompetente të ShKK-së në ankesat dhe në kërkesat e tyre. Përveç MKPT-së, të burgosurit mund t'u drejtohen me ankesa edhe organizatave joqeveritare, të cilat i vizitojnë vendet e privimit nga liria, sipas marrëveshjes që kanë me ministrinë përkatëse.

Çështje të ndërlidhura me sigurinë

Duke konsideruar se pajisja me kamera të sigurisë e hapësirave të caktuara në vendet ku mbahen personat e privuar nga liria përbën garanci shtesë kundër keqtrajtimit fizik dhe mbrojtje për zyrtarët e sigurisë nga akuzat e rrejshme për keqtrajtim fizik. MKPT-ja, përmes raportit me rekomandime për vizitën në QKD⁷⁷, në QPGj dhe në qendrat e tjera korrektuese dhe

⁷⁶ Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën Korrektuese në Dubravë, publikuar më 28 qershor 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/07/04/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-korrektuese-ne-dubrave/>

⁷⁷ Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën Korrektuese në Dubravë. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/07/04/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-korrektuese-ne-dubrave/>. Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Paraburgimit në Gjilan. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/12/12/raport-me-rekomandime-per-viziten-ne-qendren-e-paraburgimit-ne-gjilan/>

të paraburgimit, u rekomandoi autoriteteve kompetente që të vendosen kamera të sigurisë në hapësirat ku ato mungojnë.

Gjatë vizitës përcjellëse në QKD, MKPT-ja vërejti se në dhomën e kontrollit u instaluan disa kamera rrotulluese të sigurisë, të cilat marrin imazhe HD, ndërsa kompania e kontraktuar i rregullonte ato të cilat nuk ishin në gjendje funksionale dhe shtonte kamerat e sigurisë aty ku mungonin. Po ashtu, QPGj-ja zbatoi rekomandimin e MKPT-së sa i përket pajisjes me kamera të sigurisë.

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vërejtur se zyrtarët korrektues, në kuadër të pajisjeve të tyre, posedonin *peper spray* me afat të skaduar.⁷⁸ Përmes raporteve me rekomandime, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente që *peper spray* me afat të skaduar të hiqet nga përdorimi, pasi që mund të ketë efekte shumë të dëmshme nëse përdoret në hapësira të mbyllura, siç janë burgjet. Përmes vizitave të ndryshme, MKPT-ja u njoftua nga zyrtarët kompetent se zyrtarët korrektues janë furnizuar me *peper spray* të rinj.

Megjithatë, MKPT-ja, siç ka rekomanduar edhe në raportet e tjera me rekomandime, sërish thekson se *peper spray* nuk duhet të përbëjë pajisje standarde për të gjithë zyrtarët korrektues.

Masat disiplinore

MKPT-ja, gjatë vizitave të realizuara në qendra korrektuese dhe të paraburgimit, u fokusua në vlerësimin e respektimit të të drejtave të të burgosurve, të cilëve iu shqiptua masa disiplinore e vetmisë. Në përgjithësi, MKPT-ja ka vërejtur se autoritetet respektuan të drejtat themelore të të burgosurve, të cilëve iu shqiptua kjo masë, siç janë: kushtet e akomodimit të jenë në pajtim me standardet e LESP-së dhe me standardet ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve, siç janë: e drejta për shërbime mjekësore të rregullta, për të dalje në ajër të pastër, për të mbajtur kontakte me familjen, për të bërë dush etj. Po ashtu, MKPT-ja ka vërejtur se të gjithë të burgosurve të cilëve iu shqiptua kjo masë, iu dorëzua kopja e vendimit të drejtorit të institucionit korrektues për shqiptimin e kësaj mase, përmes së cilit ata këshillohen për mjetin e ankesës kundër të njëjtit.

⁷⁸ Lidhur me këtë shih raportet për vizitën në Qendrën Korrektuese në Dubravë, në Qendrën e Paraburgimit në Prizren dhe në Qendrën e Paraburgimit në Lipjan, në: <https://www.oik-rks.org/raportet/raporte-mkpt-1/>

Të huajt në qendrat korrektuese dhe në ato të paraburgimit

Gjatë vizitave në qendrat korrektuese dhe në ato të paraburgimit, MKPT-ja ka intervistuar një numër të shtetasve të huaj. MKPT-ja nuk ka marrë ankesa për mosrespektim të të drejtave të cilat u garantohen me LESP dhe me standardet ndërkombëtare për të drejtat e të burgosurve. MKPT-ja ka vërejtur komunikim interaktiv mjaft të mirë ndërmjet kësaj kategori të të burgosurve me zyrtarët korrektues dhe të të burgosurit e tjerë.

IV. Qendra për Azilkërkues

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja e ka vizituar tri herë Qendrën për Azilkërkues. MKPT-ja nuk ka marrë asnjë ankesë për keqtrajtim fizik, as për sjellje të zyrtarëve të qendrës, përfshirë ata të sigurisë, që do të ishte në kundërshtim me respektimin e dinjitetit të azilkërkuesve, e as për mosrespektim të të drejtave të tyre themelore, të cilat u garantohen me Ligjin për Azil.⁷⁹ Ligji në fjalë, azilkërkuesve ua garanton të drejtat themelore, si në vijim: të qëndrojnë në Republikën e Kosovës, të kenë kushtet themelore të jetesës, të kenë kujdesin shëndetësor, të kenë ndihmën sociale themelore, të kenë ndihmën ligjore pa pagesë, të drejtën për arsimim për aplikuesit fëmijë, të drejtën në lirinë e mendimit dhe të besimit fetar, për punësim dhe të drejtën në trajnime profesionale.

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, u shënua rritje e numrit të azilkërkuesve, të cilët kërkuan azil në Republikën e Kosovës. Sipas drejtorit të Qendrës për Azilkërkues, deri më tani janë regjistruar 1642 azilkërkues, ndërsa në vitin 2018 ishin regjistruar 594.

Kushtet e akomodimit në Qendrën për Azilkërkues në Magurë vazhdojnë të jenë të një standardi shumë të mirë. Po ashtu, në këtë qendër ekzistojnë hapësira të përshtatshme për qëndrim të fëmijëve, këndi i lojërave brenda dhe jashtë në oborr. Gjatë kësaj periudhe në qendër janë pranuar 23 fëmijë të pashoqëruar, për të cilët MKPT-ja gjatë vizitës ka vërejtur se janë bërë kërkesa për t'ua caktuar kujdestarët ligjorë.

Më 16 dhjetor 2019, Avokati i Popullit, i shoqëruar nga shefi i Zyrës së UNHCR-së në Prishtinë, realizoi takim të drejtpërdrejtë me azilkërkuesit në këtë qendër, të cilët i njoftoi me mandatin e IAP-së dhe dëgjoi kërkesat dhe ankesat e tyre. Me qëllim që të lehtësohet komunikimi dhe për t'i njoftuar azilkërkuesit për rolin dhe mandatin e Avokatit të Popullit, gjatë vizitës, azilkërkuesve u shpërndanë broshura në gjuhë të ndryshme.

Ndihma juridike falas

Ndihma juridike falas, si një e drejtë themelore, vazhdon të jepet nga OJQ CRPK (Civil Rights Program Kosovo). Ndërsa, përveç Avokatit të Popullit, qasja u garantohet edhe organizatave ndërkombëtare, siç janë: UNHCR, KPT, Kryqi i Kuq Ndërkombëtar dhe OJQ-ve vendore sipas marrëveshjes.

⁷⁹ Ligji nr. 06/L-026 për Azil, neni 26.

V. Qendra e Mbajtjes për të Huajt

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka kryer tri vizita në Qendrën e Mbajtjes për të Huajt (QMH), ka publikuar një raport me rekomandime për vizitën në këtë qendër dhe autoriteteve kompetente ua ka dërguar 6 rekomandime.⁸⁰ Në pikëpamje të standardeve ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, paraburgimi (dërgimi i të huajit në mbajtje) duhet të jetë masa e fundit, të cilën e zbatojnë autoritetet e një shteti për ta larguar të huajin nga territori, i cili është subjekt i kthimit me forcë.

Gjatë vitit 2019, 11 të huaj u vendosën në QMH dhe qëndruan vetëm pak kohë aty deri në deportim nga territori i Republikës së Kosovës, pasi që Ministria e Punëve të Brendshme dhe Organizata Ndërkombëtare për Migrim (IOM) kanë nënshkruar një memorandum mirëkuptimi për Kthim të Asistuar Vullnetar dhe Riintegrim (Assisted Voluntary Return and Reintegration).⁸¹ Në përgjithësi, MKPT-ja vëren se autoritetet kompetente po zbatojnë më shpesh masat alternative në raport me masën e paraburgimit.

MKPT-ja po ashtu vëren se Ligji 04/L-219 për të Huajt i Republikës së Kosovës⁸² parasheh se masat e tjera alternative kanë përparësi në raport me dërgimin e të huajit në mbajtje. Edhe KPT-ja, në standardet e përcaktuara në vitin 2017⁸³, përcakton se paraburgimi i të huajit sipas ligjit për të huajt duhet të jetë masë e fundit dhe se masave të tjera alternative duhet t'u jepet epërsi.

Trajtimi dhe kushtet e akomodimit në QMH

MKPT-ja nuk ka marrë asnjë ankesë nga të huajt, të cilët ishin në mbajtje, për keqtrajtim fizik, as për sjellje të zyrtarëve të qendrës, e cila bie ndesh me respektimin e dinjitetit të tyre njerëzor. MKPT-ja ka vërejtur se të gjitha dhomat ku akomodohen të huajt në QMH ofrojnë akomodim të denjë, ngrohje, ndriçim të mjaftueshëm natyral dhe artificial, si dhe dushe të cilat ishin në gjendje shumë të mirë. MKPT-ja konsideron se kushtet e akomodimit të QMH janë në nivel shumë të mirë.

80 Raport me rekomandime për vizitën në Qendrën e Mbajtjes për të Huajt, publikuar më 23 prill 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/03/27/raport-me-rekomandime-te-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-qendren-per-te-huaj-ne-vranidoll/>

81 Për më shumë shih në: <https://kosovo.iom.int/news/iom-kosovo-and-ministry-internal-affairs-sign-mou-avrr>

82 Ligji nr. 04/L-219 për të Huajt, neni 97, paragrafi 2.

83 KPT, Standardet e publikuara në mars të vitit 2017 për paraburgimin e të huajve. Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/16806bf12>.

Njoftimi për të drejtat dhe për obligimet

Të huajt në QMH, për të drejtat dhe obligimet e tyre njoftohen përmes broshurave të shkruara në gjuhë më të njohura, siç janë arabishtja, anglishtja, frëngjishtja, italishtja, turqishtja etj. MKPT-ja ka vërejtur se në këto broshura, të huajve në QMH u jepen të dhëna për agjencitë, për OJQ-të dhe për institucionet të cilat mund t'i kontaktojnë lidhur me të drejtat e tyre. MKPT-ja me keqardhje vëren se në këto broshura nuk ka asnjë informatë për Institucionin e Avokatit të Popullit, si institucion nacional për mbrojtjen e të drejtave themelore të njeriut në Republikën e Kosovës, i cili pranon ankesa për shkelje të të drejtave themelore të njeriut nga personat fizikë dhe juridikë. Po ashtu, në këto broshura nuk ka asnjë fjalë për MKPT-në, si mekanizëm nacional për parandalim të torturës, i cili rregullisht viziton të gjitha vendet ku mbahen personat e privuar nga liria e tyre.

Regjimi dhe kontakti me botën e jashtme

Neni 24, paragrafi 1, i Rregullores përcakton se çdo i huaj i ndaluar në QMH ka të drejtë për ajrosje, së paku dy orë në ditë, në mjediset e jashtme të kësaj qendre. Për arsye shëndetësore, udhëheqësi i QMH-së mund ta zgjasë kohën e ajrimit.

KPT-ja, në standardet e përcaktuara në mars të vitit 2017 për paraburgimin e të huajve për shkak të imigracionit, thekson rëndësinë e një regjimi, i cili përmban sa më shumë aktivitete. Sipas KPT-së, sa më e gjatë që është periudha e mbajtjes së të huajve, po aq duhet të zhvillohen aktivitetet të cilat u ofrohen atyre. QMH-ja tani ka një fushë të vogël sportive, e cila është e pajisur me elementet përcjellëse, ku të huajt mund të luajnë futboll dhe basketboll, gjë që ishte edhe rekomandim i MKPT-së.

Sipas standardeve të KPT-së⁸⁴, të ndaluarit e huaj duhet të kenë çdo mundësi për të qenë në kontakt të mirëfilltë me botën e jashtme (përfshirë mundësitë për të bërë telefonata dhe për të pranuar vizita) dhe liria e tyre e lëvizjes brenda qendrës së mbajtjes duhet të kufizohet sa më pak që të jetë e mundur. Sipas nenit 25 të Rregullores, i huaji që është në mbajtje ka të drejtë të mbajë korrespondencë, të pranojë pako dhe sende të tjera. Po ashtu, të huajve në mbajtje u lejohet të pranojnë vizita.

Rregullorja përcakton se i huaji ka të drejtë të bëjë telefonata sipas nevojës, në kohëzgjatje prej 5 minutash, duke filluar nga ora 9:00 deri në orën

84 Për më shumë shih në: <https://rm.coe.int/16806fbf12>

16:00, çdo ditë pune. Sipas Rregullores, të huajve u mundësohen edhe thirrjet nga jashtë. Gjatë vizitave, MKPT-ja nuk ka marrë ankesa nga të huajt e akomoduar në QMH sa i përket së drejtës për kontakte me botën e jashtme.

Rekomandimet e MKPT-së dhe progresi i autoriteteve në zbatimin e tyre

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ua dërgoi autoriteteve kompetente rekomandimet si në vijim:

- QMH-ja duhet të ketë në dispozicion së paku një infermiere, e cila do t'i kryente kontrollet mjekësore të të sapopranuarve, do ta shpërndante terapinë dhe do të kujdesej për dosjet mjekësore të të huajve në QMH. Të sapopranuarve u bëhet një kontroll mjekësore nga ekipet e emergjencës. Megjithatë, nuk ka pasur ndonjë progres sa i përket rekomandimit të MKPT-së për angazhim të së paku një infermiereje, e cila do t'i kryente kontrollet mjekësore të të sapopranuarve, do ta shpërndante terapinë dhe do të kujdesej për dosjet mjekësore të të huajve në QMH.
- QMH-ja duhet t'i mbajë protokollat si në vijim: Protokolle për vetminë, për lëndime trupore, për vetëlëndime, për tentim-vetëvrasje, për abuzim seksual dhe të vdekjeve. MKPT-ja ka vërejtur se mbahen të dhënat relevante në dosjen e të huajve të akomoduar në QMH, për të gjitha ngjarjet lidhur me të huajt e akomoduar në QMH dhe përdoret regjistri elektronik i MPB-së.
- Personeli i sigurisë duhet t'u nënshtrohet trajnimeve adekuate për të punuar me këtë kategori. Nuk ka pasur trajnime për personelin e sigurisë për të punuar me këtë kategori, pavarësisht përpjekjeve të autoriteteve kompetente për të gjetur zgjidhje për këtë çështje.
- Të huajt, për të gjitha të drejtat dhe obligimet e tyre të njoftohen përmes një dokumenti të veçantë në gjuhën të cilën e kuptojnë dhe në të cilin ata vërtetojnë se i kanë kuptuar të drejtat dhe obligimet e tyre. MKPT-ja ka vërejtur se të huajt njoftohen për të drejtat dhe për obligimet e tyre përmes broshurave në gjuhë të ndryshme. Por ende nuk u përpilua dokumenti sipas rekomandimit të MKPT-së.
- Të huajve, të cilëve u shqiptohet masa disiplinore e izolimit, t'u mundësohet gëzimi i të drejtave, në pajtim me standardet e përcaktuara nga KPT-ja. Sipas drejtorit të QMH-së, është në proces rishikimi i

rregullores së tanishme. MKPT-ja ka kërkuar që drafti i rregullores në fjalë t'i dërgohet për komente eventuale lidhur me pajtueshmërinë e saj me standardet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.

- Të miratohet një rregullore formale disiplinore, e cila do t'i precizonte procedurat disiplinore dhe të drejtat e të huajit, të cilit i shqiptohet një masë e tillë. MKPT-ja me keqardhje vëren se nuk ka pasur progres në zbatimin e këtij rekomandimi. Miratimi i një rregulloreje formale disiplinore do të ishte një garanci shtesë për mbrojtjen e të drejtave themelore të të huajve në QMH.

VI. Vizita në Aeroportin Ndërkombëtar “Adem Jashari” në Prishtinë⁸⁵

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja, nën vëzhgimin e ekspertëve të Këshillit të Evropës, më 7 maj 2019, vizitoi Aeroportin Ndërkombëtar “Adem Jashari” në Prishtinë. Qëllimi i kësaj vizite ishte vlerësimi i përgjithshëm i respektimit të të drejtave të të huajve, të cilët, bazuar në Ligjin për të Huajt dhe në ligjet e tjera relevante, nuk mund të hyjnë në territorin e Republikës së Kosovës, janë subjekt i kthimit në vendet nga kanë ardhur apo mbahen përkohësisht në hapësirat e mbajtjes në pikën hyrëse të Aeroportit Ndërkombëtar në Prishtinë (ANP).

Hapësirat e mbajtjes në pikën hyrëse të ANP-së

Të huajt, të cilët duan ta kalojnë kufirin e Republikës së Kosovës dhe për këtë nuk i plotësojnë kriteret ligjore, si dhe nëse avio-transportuesi nuk është në gjendje që ta bëjë kthimin e tyre të menjëhershëm, mbahen në hapësira të veçanta në ANP, deri në 72 orë. Këto hapësira njihen edhe si hapësira të mbajtjes në pikën hyrëse nëpër aeroporte. Gjatë vizitës së MKPT-së në ANP, nuk kishte të huaj të akomoduar në këto hapësira.

Sa u përket kushteve të akomodimit në këto hapësira, MKPT-ja ka vërejtur se ato ofrojnë kushte të mira për akomodim, me inventar të mjaftueshëm për vendosjen e gjësendeve personale, pastërti në nivel të duhur, tualete të furnizuara me mjete higjienike, dushe në gjendje shumë të mirë dhe me dritë artificiale të mjaftueshme. Sa u përket kontakteve me botën e jashtme, në dispozicion të të huajve për kontakte me botën e jashtme është qasja në internet përmes “*wi-fi*”-së. Sa u përket shërbimeve mjekësore, MKPT-ja ka vërejtur se shërbimi mjekësor në kuadër të ANP-së ofron shërbime mjekësore 24 orë në ditë për personelin, për të ndaluarit dhe për udhëtarët e tjerë.

Informimi për statusin ligjor dhe për të drejtat e tyre

Gjatë vizitës, MKPT-ja ka vërejtur se në dhomat ku akomodohen të huajt, të cilët nuk mund ta kalojnë kufirin e Republikës së Kosovës, nuk ka informata të afishuara se kujt dhe si mund t’i drejtohen ata nëse kanë ankesa sa i përket trajtimit nga zyrtarët policorë apo nëse duan të dinë për statusin e tyre ligjor dhe për të drejtat e tyre. Bazuar në këtë, MKPT-ja, përmes raportit me rekomandime pas vizitës, u rekomandoi autoriteteve kompetente:

⁸⁵ Raport me rekomandime për vizitën në Aeroportin Ndërkombëtar në Prishtinë, publikuar më 7 maj 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/05/21/raport-me-rekomandime-i-mkpt-per-viziten-ne-piken-e-kalimit-kufitar-an-adem-jashari-ne-prishtine/>

- Hapësirat e mbajtjes në pikat hyrëse të ANP-së të pajisen me informata relevante në gjuhë të ndryshme, përmes së cilave të huajt njoftohen për të drejtat e tyre, për statusin e tyre ligjor, si dhe për të drejtën për të kontaktuar me mekanizmat për mbrojtjen e drejtave të njeriut.
- Të njoftohet MKPT-ja sa herë që ka raste kur të huajt akomodohen në pikat hyrëse për mbajtje në ANP dhe për raste të dëbimit të tyre nga territori i Republikës së Kosovës.

Më 11 dhjetor 2019, MKPT-ja, përmes postës elektronike zyrtare, kërkoi informata nga zyrtarët kompetent të Policisë Kufitare të Kosovës për progresin e arritur në zbatimin e rekomandimeve të lartpërmendura. Pavarësisht obligimit për të bashkëpunuar me Institucionin e Avokatit të Popullit, i cili parashihet me Kushtetutën e Republikës së Kosovës⁸⁶ dhe me Ligjin për Avokatin e Popullit⁸⁷, MKPT-ja nuk mori përgjigje.

Monitorimi i operacioneve të kthimit me forcë përmes linjave ajrore

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja monitoroi në Aeroportin Ndërkombëtar të Prishtinës dy operacione të kthimit me forcë të shtetasve të Republikës së Kosovës nga autoritetet zvicerane. Ky monitorim bazohet në Memorandumin e Mirëkuptimit të nënshkruar ndërmjet Institucionit të Avokatit të Popullit dhe Komisionit Nacional Zviceran për Parandalim të Torturës.⁸⁸ Gjatë monitorimit të operacioneve në fjalë, MKPT-ja ka vërejtur se të kthyerit me forcë janë trajtuar në mënyrë humane nga autoritetet policore të Republikës së Kosovës.

⁸⁶ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 132, paragrafi 3.

⁸⁷ Ligji nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, neni 25.

⁸⁸ Memorandum Mirëkuptimi ndërmjet Institucionit të Avokatit të Popullit dhe Komisionit Nacional Zviceran për Parandalim të Torturës për monitorim të operacioneve të kthimit me forcë, i nënshkruar më 24 prill 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/04/25/nenshkruhet-memorandumi-i-mirekuptimit-ne-mes-te-zvices-dhe-kosoves-per-parandalim-te-tortures-dhe-monitorim-te-perbashket-te-operacioneve-te-kthimit-me-force/>

VII. Institucionet e shëndetit mendor

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vizituar Institutin e Psikiatrisë Forenzike të Kosovës (IPFK), Repartin e urgjencës dhe të kujdesit intensiv psikiatrik të Klinikës Psikiatrike (UKIP), qendrat e shëndetit mendor, shtëpitë integruese në bashkësi, Qendrën për Integrimin dhe Rehabilitimin e të Sëmurëve Kronikë Psikiatrikë në Shtime (QIRSKP), Institutin Special në Shtime, si dhe Shtëpitë me Bazë në Komunitet. Qëllimi i vizitave ishte vlerësimi i progresit të autoriteteve kompetente në implementimin e rekomandimeve të MKPT-së, të dërguara përmes raporteve të mëhershme me rekomandime.

Instituti i Psikiatrisë Forenzike i Kosovës

Instituti i Psikiatrisë Forenzike të Kosovës (IPFK) është hapur në gusht të vitit 2014. Aktualisht është nën menaxhimin e Shërbimit Spitalor Klinik Universitar të Kosovës (ShSKUK). Kapaciteti i këtij institucioni është 36 shtretër (nga 12 shtretër në secilin repart). Në bazë të Ligjit për Shëndetin Mendor, IPFK-ja është njësi organizative e ShSKUK-së. Sipas ligjit në fuqi ofron shërbime të nivelit terciar për tërë vendin (i vetmi në Kosovë).⁸⁹ Baza ligjore relevante gjendet në Kodin Penal⁹⁰ të Republikës së Kosovës, në Kodin e Procedurës Penale⁹¹, në Ligjin për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale⁹² dhe në Ligjin për Shëndetin Mendor.

Në IPFK akomodohen personat të cilët kanë kryer veprë penale në gjendje të paaftësisë mendore ose aftësisë esencialisht të zvogëluar mendore, të cilët janë subjekt i urdhrorit të gjykatës kompetente për trajtim të detyrueshëm psikiatrik⁹³, si dhe personat të cilët janë subjekt i urdhrorit të gjykatës për vlerësim psikiatrik me ndalim në institucionin shëndetësor.⁹⁴

Përmes raportit me rekomandime për vizitën në IPFK, i publikuar më 28 gusht 2018⁹⁵, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve kompetente, si në vijim:

89 Ligji nr. 05/L-025 për Shëndetin Mendor, neni 13, paragrafi 1.2.

90 Kodi Penal i Republikës së Kosovës, neni 18 dhe nenet 87-90.

91 Kodi i Procedurës Penale të Kosovës, nenet 506-508.

92 Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, nenet 174-180.

93 Kodi Penal i Kosovës, neni 89.

94 Kodi i Procedurës Penale të Kosovës, neni 508 paragrafi 4.

95 Raport me rekomandime për vizitën në Institutin e Psikiatrisë Forenzike, publikuar më 28 gusht 2018. Shih në: <https://www.oik-rks.org/2018/08/28/raporti-nga-vizita-ne-institutin-e-psikiatrise-forenzike/>

Ministrisë së Shëndetësisë:

- Të njoftohet MKPT-ja e Avokatit të Popullit lidhur me çështjen e statusit ligjor të IPFK-së.

Shërbimit Spitalor Klinik Universitar të Kosovës:

- Të furnizohet IPFK-ja rregullisht me barna dhe gjëra të tjera të nevojshme për kryerjen e punës.
- Të zbatohen rekomandimet e Komitetit Evropian për Parandalim të Torturës sa i përket përmbytjes së Udhërrëfyesit për përdorim të mjeteve të kufizimit.
- Të shtohen aktivitetet psiko-sociale.
- Të instalohet në IPFK sistemi (një kuti ankesash), i cili u mundëson pacientëve që menaxhmentit t'ia drejtojnë ankesat e tyre në mënyrë konfidenciale dhe në këtë kuti ankesash të ketë qasje vetëm personeli i caktuar.
- Personeli mjekësor të mos kryejë detyra të sigurisë (shih paragrafin 45 të këtij raporti).
- Personeli i sigurisë në IPFK të përzgjidhet me kujdes dhe t'u nënshtrohen trajnimeve adekuate para se t'i marrin përsipër detyrat e tilla të sigurisë.

Më 4 shtator 2018, Ministria e Shëndetësisë e njoftoi Avokatin e Popullit se departamentet përkatëse në kuadër të kësaj ministrie kanë filluar hartimin e planit për adresimin e rekomandimeve të lartpërmendura dhe se Avokati i Popullit do të njoftohet për këtë plan.

Përmes raportit me rekomandime për vizitën në Klinikën Psikiatrike⁹⁶ të Qendrës Klinike Universitare të Kosovës, MKPT-ja u rekomandoi autoriteteve si në vijim:

- Të bëhen renovimet e duhura në Klinikën Psikiatrike.
- Të rritet numri i aktiviteteve të mirëfillta psiko-sociale.
- Të funksionalizohet ekipi multi-disiplinar në repartet e Klinikës Psikiatrike.
- Të bëhet furnizimi i pandërprerë i Klinikës Psikiatrike me barna.

⁹⁶ Raport me rekomandime për vizitën në Klinikën Psikiatrike të Qendrës Klinike Universitare të Kosovës, publikuar më 26 tetor 2018. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2018/10/29/raport-me-rekomandime-lidhur-me-viziten-ne-klinikene-psikiatrike-ne-qkuk/>

- Të përpilohet Udhërrëfytyesi për parandalim të vetëvrasjeve.
- Të ofrohen trajnime adekuate për personelin.
- Të shtohet numri i personelit sipas vlerësimit dhe nevojës.
- Nga pacienti të merret miratimi i informuar për trajtim në pajtim me Ligjin për Shëndetin Mendor.
- Pacientët të njoftohen në formë të shkruar për të drejtat e tyre.
- Të përpilohet dhe të përdoret regjistër i veçantë për pacientët të cilëve u shqiptohet masa e izolimit.
- Repartet psikiatrike në spitalet e tjera regjionale duhet t'i aktivizojnë dhomat e veçanta për trajtimin e rasteve urgjente psikiatrike.

Bazuar në kërkesën e MKPT-së, më 2 dhjetor 2019, ShSKUK-ja dërgoi një raport lidhur me rekomandimet e dërguara nga MKPT-ja dhe progresin e arritur në zbatimin e tyre. Megjithatë, MKPT-ja, bazuar në vizitat e realizuara, ka vërejtur se në këtë institucione nuk pati progres domethënëse sa i përket implementimin të rekomandimeve të MKPT-së. Për më shumë, MKPT-ja ka vërejtur se këto institucione u përballen me mungesë të barnave. MKPT-ja, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, nuk ka marrë ankesa nga pacientët në këto institucione sa i përket trajtimit human apo për mosrespektim të të drejtave të tjera themelore.

Po ashtu, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vizituar Qendrën për Integrimin dhe Rehabilitimin e të Sëmurëve Kronikë Psikiatrikë në Shtime (QIRSKP). MKPT-ja ka vërejtur se në QIRSKP janë rinovuar reparti A, ku akomodohen femrat, qëndrimi ditor dhe ambulanca. Dhomat ku akomodohen rezidentët tani janë të dekoruara me fotografi të aktiviteteve të realizuara nga vetë rezidentët, të cilat ofrojnë stimulim të duhur pamor dhe që ndikon mirë tek rezidentët në kuptim terapeutik. Në përgjithësi, MKPT-ja konsideron se kushtet e akomodimit në këtë institucion tani janë të një standardi të lartë.

Shtëpitë integruese në bashkësi

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vizituar Shtëpinë Integruese në Bashkësi që gjendet në Bresje, atë në Drenas, në Ferizaj, në Pejë, në Gjiilan, në Mitrovicë, në Gjakovë dhe në Prizren. Këto institucione menaxhohen nga Shërbimi Spitalor Klinik Universitar i Kosovës.

Legjislacioni relevant

Legjislacioni relevant gjendet në Ligjin nr. 05/L-025 për Shëndetin Mendor dhe në Udhëzimin Administrativ (në Shëndetësi) nr. 07/2009 për Shërbimin Profesional të Shëndetit Mendor në Republikën e Kosovës. Bazuar në dispozitat e akteve juridike të lartpërmendura, Shtëpia për Integrim në Bashkësi (ShIB) ofron kujdes kohë-gjatë shëndetësor në funksion të rehabilitimit dhe riintegritimit social të klientëve me sëmundje dhe me çrregullime kronike të shëndetit mendor.⁹⁷ Vendosja e rezidentëve bëhet bazuar në kriteret e përcaktuara në udhëzim administrativ dhe në vendimin e komisionit përkatës për vlerësim. Paragrafi 7 i Udhëzimit Administrativ nr. 07/2009 thekson se në ShIB pranohen vetëm klientët me sëmundje dhe me çrregullime kronike psikotike në remision. Në ShIB nuk pranohen rastet me prapambetje mendore, as demencat e të gjitha llojeve, as sëmundjet e vartësisë dhe as rastet sociale.

Trajtimi dhe kushtet e akomodimit

Secili nga ShIB-at ka kapacitet për 10 persona, në përjashtim të Mitrovicës, e cila i ka dy ShIB-a me nga 10 shtretër, gjithsej kapaciteti për 20 persona. Në të gjitha ShIB-at, kushtet e akomodimit në përgjithësi janë të mira, kanë ndriçim, ngrohje dhe ajrim të përshtatshëm. Mjediset sanitare u lejojnë privatësi rezidentëve dhe personelit të institucionit. Po ashtu, secili rezident në këto shtëpi ka dollapin personal për t'i ruajtur gjësendet personale. MKPT-ja, gjatë vizitave, ka vërejtur se në asnjërën nga këto shtëpi nuk ka mbipopullim. MKPT-ja, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, u njoftua se për regionin e Pejës u ndërtua edhe një ShIB në Deçan, me kapacitet për 10 persona.

Ushqimi

Ushqimi i pacientëve është një tjetër aspekt i rëndësishëm i kushteve të jetesës. KPT-ja thekson rëndësinë e veçantë që ka ushqimi për këtë kategori. Sipas KPT-së, ushqimi jo vetëm që duhet të jetë i përshtatshëm nga pikëpamja e sasisë dhe e cilësisë, por edhe të jepet në kushte të kënaqshme.⁹⁸ MKPT-ja ka vërejtur se në secilën ShIB, ushqimin e përgatisin personeli bashkë me rezidentët. MKPT-ja, gjatë vizitave në këto institucione, nuk mori ankesa sa i përket ushqimit, përveç në ShIB-in në Mitrovicë, ku ka pasur mungesa me furnizime.

⁹⁷ Udhëzimi Administrativ (në Shëndetësi) nr. 07/2009 Për Shërbimin Profesional të Shëndetit Mendor në Republikën e Kosovës, neni 9 paragrafi 1.

⁹⁸ KPT, Pjesë nga raporti i 8-të i Përgjithshëm, i publikuar në vitin 1998. Shih në: <https://rm.coe.int/16806cd43e>

Trajtimi dhe aktivitetet

Gjatë vizitës, MKPT-ja ka vërejtur një qasje të afërt dhe miqësore nga personeli ndaj rezidentëve dhe kryesisht vërehej një klimë pozitive brenda shtëpive të vizituara. Rezidentët dukeshin mirë për nga veshja dhe higjiena. MKPT-ja nuk ka hasur në shenja të lëndimeve trupore tek rezidentët. MKPT-ja ka intervistuar rezidentët dhe nuk ka marrë ankesa për ndonjë formë të keqtrajtimin, as për sjellje të personelit, të cilat do ta cenonin dinjitetin e rezidentëve.

MKPT-ja, gjatë vizitave në ShIB, ka vërejtur se aktivitetet dallojnë nga institucioni në institucion. Në përgjithësi realizohen aktivitete, siç janë: shëtitjet në natyrë dy herë në vit, lojë shahu, pingpongu, punë dore, dëgjim muzike, vizatim, të cilat kryhen në QShM, etj. Ndërsa në ShIB-in në Gjilan, rezidentët punojnë në serrën e ShIB-it.

Standardet e KPT-së theksojnë se trajtimi psikiatrik duhet të bazohet në një qasje të individualizuar, gjë që nënkupton hartimin e një plani trajtimi për çdo pacient. Ai duhet ta përfshijë një gamë të gjerë aktiviteteesh rehabilituese dhe terapeutike, duke përfshirë qasje në terapi okupacionale, terapi në grup, psikoterapi individuale, art, teatër, muzikë dhe sporte. Rezidentë duhet të kenë qasje të rregullt në dhoma argëtimi të pajisura përshtatshëm dhe të kenë mundësinë çdo ditë të dalin në ajër të pastër në qiell të hapur, gjithashtu është e dëshirueshme që atyre t'u ofrohet arsimim dhe punë e përshtatshme.⁹⁹

MKPT-ja shpreh brengosjen për faktin se ShIB-at, të cilat janë vizituar, nuk kanë një plan të individualizuar të trajtimit me përfshirje të rezidentit. Prandaj MKPT-ja inkurajon personelin e ShIB-it që të punojnë në këtë drejtim dhe kjo do ta lehtësojë edhe punën e personelit.

Kujdesi shëndetësor

MKPT-ja ka vërejtur se në ShIB ofrohen shërbime të rregullta psikiatrike, të cilat kryhen nga psikiatri i QShM-së të atyre regjioneve, ndërsa në rast nevojë, shërbimet e tjera shëndetësore dhe specialistike u ofrohen nga qendrat e mjekësisë familjare. MKPT-ja ka vërejtur në dosjet e tyre shëndetësore se rezidentët në këto shtëpi janë kryesisht të diagnostikuar me çrregullime psikotike, por që janë në fazën e remisjonit dhe trajtohen me farmakoterapi. Bazuar në dosjet e analizuara nga MKPT-ja, del se rezidentëve u bëhen analizat të rregullta laboratorike.

⁹⁹ Standardet e Komitetit Evropian për Parandalim të Torturës, Pjesë nga Raporti i 8-të i Përgjithshëm [CPT/Inf (98) 12].

Personeli

Shtëpitë integruese udhëhiqen nga drejtori i QShM-së të regjioneve përkatëse. QShM-të janë qendra të hapura ditore, të cilat kanë personel profesional, si: psikiatër, psikolog dhe infermier, të cilët u ndihmojnë edhe ShIB-ave.

MKPT-ja ka vërejtur se numri i personelit ndryshon në regjione dhe se në disa shtëpi mungon numri i nevojshëm i personelit, gjë që e vështirëson punën dhe, për pasojë, zakonisht natën kujdestaron vetëm një infermier. MKPT-ja inkurajon ShSKUK-në që ta rrisë numrin e personelit sipas vlerësimit të nevojës.

Mjetet e kufizimit

Sa i përket mjeteve të kufizimit, neni 27 i Ligjit nr. 05/L-025 për Shëndetin Mendor përcakton se kufizimi fizik i personave me çrregullime mendore zbatohet në institucionet e shëndetit mendor të specializuara me shtretër dhe përfshin, sipas protokollit përkatës, elementet e mëposhtme: mbajtja me forcë e personit, përdorimi i detyruar i medikamenteve, imobilizimin, izolimin.

Bazuar në pohimet e personelit, të rezidentëve dhe të dosjeve të tyre, në këto shtëpi nuk përdoren mjetet mekanike të kufizimit fizik, por vetëm intervenimet farmako-terapeutike dhe nuk përdoren masat izoluese.

Lidhur me vizitat dhe gjetjet në këto institucione, MKPT-ja do të publikojë raport të veçantë me rekomandime, përmes të cilit do theksohen gjetjet dhe rekomandimet konkrete për çështje të caktuara dhe do t'u dërgohen organeve të cilat i menaxhojnë këto institucione.

Shtëpitë me bazë në komunitet

Shtëpitë me bazë në komunitet (ShBK) vazhdojnë të rregullohen me dy udhëzime administrative: *Udhëzimi administrativ (MPMS) nr.11/2014 për punën dhe vendosjen e rezidentëve, personave me aftësi të kufizuara mendore-ngecje në zhvillimin mendorë në Institutin Special në Shtime (tani e tutje, ISSh) dhe në shtëpitë me bazë në komunitet dhe Udhëzimi administrativ nr.13/2010 për ofrimin e shërbimeve në komunitet-shtëpi për persona me aftësi të kufizuara mendore-ngecje në zhvillimin mendor.*

Nga janari i vitit 2016, ShBK-të menaxhohen nga Drejtoritë Komunale për Shëndetësi dhe Mirëqenie Sociale. MKPT gjatë vitit 2019 ka vizituar 7

ShBK: ShBK-në në Shtime, në Ferizaj, në Vushtrri, në Deçan, në Kamenicë, në Graçanicë dhe në Lipjan.

Kushtet materiale në shtëpitë e vizituara

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja u njoftua nga Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS) se janë ndërtuar edhe dy shtëpi të tjera me bazë në komunitet në Prizren dhe në Novobërdë, të cilat do të funksionalizohen nga viti 2020. Gjithashtu, gjatë vizitës së MKPT-së, Shtëpia me Bazë në Komunitet në Shtime ishte duke u rinovuar. Kapaciteti zyrtar i ShBK-ve është për 10 rezidentë. Megjithatë, MKPT-ja, gjatë vizitës në ShBK-në në Vushtrri ka vërejtur se ishin akomoduar 13 rezidentë, ndërsa në ShBK-në e Kamenicës 12 rezidentë.

Gjatë vizitave të realizuara, MKPT-ja ka vërejtur se ShBK-të, sa u përket kushteve të akomodimit, përveç ShBK-të në Ferizaj dhe në Vushtrri, në përgjithësi, janë në nivel të kënaqshëm. Dhomat dhe hapësirat ku akomodohen dhe zhvillojnë aktivitetet kanë ndriçim, ngrohje dhe ajrim të përshtatshëm. Po ashtu, dhomat dhe mjediset sanitare u ofrojnë rezidentëve privatësinë e duhur.

Megjithatë, MKPT-ja ka vërejtur se ShBK-ja në Ferizaj nuk kishte kushte të mira të akomodimit, disa pajisje në kuzhinë nuk funksiononin, siç është makina për larjen e enëve, dushet ishin të dëmtuara, mungonte një makinë e madhe për pastrimin e rrobave, pasi që kjo kategori e rezidentëve varen plotësisht nga personeli. Përveç kësaj, personeli nuk ka dhomë për qëndrim dhe nuk kanë hapësirë adekuate për dhënien e terapisë apo të injeksioneve. Shpeshherë ballafaqohen me problemin e furnizimit me barna, veshmbathje dhe mbuloja. Në raste të caktuara janë furnizuar me veshmbathje nga organizatat e ndryshme joqeveritare. ShBK-ja në Vushtrri kishte kushte mesatare, nuk kishte hapësirë të përshtatshme në oborrin e shtëpisë e as për qëndrim të rezidentëve.

MKPT-ja ka vërejtur se në ShBK-në e Lipjanit i kushtohej vëmendje edhe dekorimit të hapësirave të qëndrimit ditor me punime që i bëjnë vetë rezidentët, për t'u dhënë stimulim pamor.

Ushqimi i pacientëve është një tjetër aspekt i kushteve të tyre të jetesës që është me rëndësi të veçantë për KPT-në. Ushqimi jo vetëm që duhet të jetë i përshtatshëm nga pikëpamja e sasisë dhe e cilësisë, por edhe të jepet në kushte të kënaqshme¹⁰⁰. MKPT-ja ka vërejtur se në secilën ShBK ushqimin

¹⁰⁰ Po aty, paragrafi 35.

e përgatisin personeli. MKPT-ja nuk ka marrë ankesa sa i përket cilësisë dhe sasisë së ushqimit.

Keqtrajtimi fizik dhe incidentet ndërmjet rezidentëve

MKPT-ja nuk ka vërejtur indikacione se në shtëpitë e vizituara ushtrohet keqtrajtim fizik nga personeli. Përkundrazi, në të gjitha shtëpitë e vizituara u vërejt përkushtimi i personelit për t'i trajtuar rezidentët në mënyrë humane. Për më shumë, u vërejt komunikim i mirë ndërmjet rezidentëve dhe personelit.

Përmes analizimit të dokumentacionit mjekësor dhe administrativ në ShBK-në e Ferizajt dhe në atë të Vushtrrisë, MKPT-ja ka vërejtur se ka pasur raste të incidenteve ndërmjet rezidentëve dhe raste të vetëlëndimeve. MKPT-ja konsideron se obligimi i autoriteteve për t'u kujdesur për rezidentët përfshinë edhe përgjegjësinë e tyre për t'i mbrojtur ata nga rezidentët e tjerë, të cilët mund t'i sulmojnë fizikisht.¹⁰¹

Trajtimi dhe aktivitetet

Sa u përket aktiviteteve në përgjithësi, në shumicën e shtëpive të vizituara, MKPT-ja u njoftua se rezidentët zakonisht dëgjojnë muzikë, shikojnë TV, merren me vizatime, bëjnë disa dalje në qytet, ndërsa në disa ShBK realizojnë shëtitje në vende të largëta dy herë në vit, në natyrë apo në qytete të tjera. MKPT-ja inkurajon udhëheqësit e këtyre institucioneve që t'i kushtojnë rëndësi zhvillimit të terapisë së punës edukative dhe aftësuese, aktiviteteve psiko-sociale dhe rekreative si dhe të kenë plan të individualizuar të trajtimit sipas nevojave dhe aftësive të rezidentëve.

Kujdesi shëndetësor

MKPT-ja u njoftua se në ShBK shërbimet shëndetësore ofrohen nga qendrat e mjekësisë familjare. Në ShBK-në e Ferizajt, një rezident është me çrregullime të rënda. Bazuar në dosjen e tij shëndetësore, rezidenti përdor me vite terapinë e njëjtë psikiatrike, nuk është vizituar nga psikiatri për disa vjet dhe nuk u rivlerësua gjendja e tij mendore. Shërbimet e psikiatrit në këtë institucion nuk janë në dispozicion për gati 5 vjet dhe kjo e vështirëson punën për infermierët.

Sipas personelit, shërbimet psikiatrike të rregullta nuk mund t'i marrin nga Qendra e Shëndetit Mendor në Ferizaj. Lidhur me këtë gjendje, MKPT-ja ka

¹⁰¹Për më shumë shih Raportin e KPT-së për vizitën në Bullgari, publikuar më 6 tetor 2017, faqe 75, paragrafi 153, në: <https://rm.coe.int/16807c4b74>

biseduar me drejtorin e ShBK-së në Ferizaj, i cili e njoftoi se janë në pritje të angazhimit të një psikiatri. Gjithashtu në këtë shtëpi ka pasur edhe probleme me furnizim me barna.

MKPT-ja vëren se neni 18, paragrafi, 1 i Ligjit nr. 05/L-025 për Shëndetin Mendor, përcakton: *“Personave, që gjenden në institucionet rezidenciale të kujdesit social, u ofrohet këshillim, trajtim, rehabilitim dhe kujdes në shëndet mendor në mënyrë të barabartë dhe sipas standardeve shëndetësore, të miratuara nga Ministria e Shëndetësisë.”* Ndërsa paragrafi 2 i këtij neni thotë: *“Mënyra e organizimit dhe e dhënies së shërbimeve, të parashikuara në paragrafin 1, të këtij neni, përcaktohet me akt të veçantë nënligjor të propozuar nga Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me Ministrinë e Punës dhe Mirëqenies Sociale, të miratuar nga Qeveria.”* Pavarësisht rekomandimit të MKPT-së që, në pajtim me Ligjin për Shëndet Mendor, të miratohen aktet nënligjore, i cili iu dërgua autoriteteve kompetente përmes raportit me rekomandime për vizitën në Institutin Special në Shtime¹⁰², i cili u publikua më 22 shkurt 2017, MKPT-ja ka vërejtur se nuk ka pasur progres në zbatimin e këtij rekomandimi.

MKPT, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, ka vizituar Institutin Special në Shtime (ISSh) dhe Shtëpinë e Fëmijëve me Aftësi të Kufizuara Mendore (ShFAKM) në Shtime, të cilat menaxhohen nga MPMS-ja. Në Shtëpinë e Fëmijëve në Shtime, MKPT-ja ka realizuar vizitë përcjellëse dhe u konstatua se të gjitha rekomandimet e MKPT-së të cilat u janë dërguar autoriteteve kompetente përmes raportit me rekomandime, më 23 prill 2019, janë implementuar.¹⁰³ Megjithatë, gjatë vizitës përcjellëse të realizuar më 5 nëntor 2019, MKPT-ja ka vërejtur se këtij institucioni i mungon hapësira e duhur për fizioterapi.

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vizituar Shtëpinë për të Moshuar pa Përkujdesje Familjare në Graçanicë, e cila funksionon nga viti 2014. Ky institucion nga viti 2016 menaxhohet nga Drejtoria Komunale për Shëndetësi dhe Mirëqenie Sociale. Kjo shtëpi ka kapacitet për 10 rezidentë. Gjatë vizitës u konstatua se janë prezentë 8 rezidentë. Kushtet e akomodimit janë shumë të mira. Sa i përket personelit, kjo shtëpi ka 17 të punësuar (një infermier, katër ndihmës mjekësorë, gjashtë kujdestarë dhe 5 persona në sigurimin e objektit). Bazuar në dosjet shëndetësore, nuk kishte raste me demencë. MKPT-ja nuk ka marrë ankesa nga rezidentët lidhur me trajtimin apo për mosrespektim të të drejtave tjera të tyre.

102 Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/31/01/2018/raport-i-mkpt-instituti-special-ne-shtime/>

103 Raport me rekomandime për vizitën në Shtëpinë e Fëmijëve me Aftësi të Kufizuara Mendore, publikuar më 23 prill 2019. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/05/03/raport-i-mkpt-lidhur-me-vizite-ne-shtepine-e-femijeve-me-aftesi-te-kufizuara-ne-shtime/>

Shtëpia për Personat e Moshuar dhe pa Përkujdesje Familjare

Shtëpia për Personat e Moshuar dhe pa Përkujdesje Familjare (ShPMPF) është institucion me karakter social dhe vepron në kuadër të MPMS-së. Kapaciteti zyrtar i këtij institucioni është 110. Gjatë vizitës së fundit përcjellëse të realizuar më 29 gusht 2019, MKPT-ja u informua se ishin prezentë 74 rezidentë.

Rekomandimet e MKPT-së të dërguara përmes raportit të publikuar më 25 janar 2018¹⁰⁴:

- Urgjentisht të bëhen investime, sipas vlerësimit të nevojave, në ndërtesën e vjetër dhe në hapësirat ku funksionon shërbimi mjekësor dhe shërbimi i stomatologjisë.

MKPT-ja gjatë vizitës përcjellëse konstatoi se ka progres në këtë drejtim, janë gëlqerosur hapësirat e brendshme ku jetojnë rezidentët si dhe hapësirat ku janë të vendosura shërbimet shëndetësore. MKPT-ja nga zyrtarët e institucionit në fjalë ka kuptuar se shërbimi i stomatologjisë dhe fizioterapisë do të zhvendosen nga kati përdhese dhe do të kalojnë në katin e parë. MKPT-ja inkurajon MPMS-në që të vazhdojë përpjekjet për ta zbatuar plotësisht rekomandimin e lartpërmendur të MKPT-së.

- Rezidentët të furnizohen me inventar adekuat në dhomat e tyre.

Gjatë vizitës, MKPT-ja konstatoi se ka progres në këtë drejtim, janë sjellë dollapë të rinj dhe dyshekë në dhomat e rezidentëve.

- Të furnizohet institucioni me një autoambulancë.

Në përgjigjen e dërguar nga MPMS-ja theksohet se do të realizohet rekomandimi përmes planifikimit buxhetor gjatë vitit 2018, ose duke kërkuar që të sigurohet nga donatorët. Gjatë vizitës së fundit përcjellëse të realizuar më 28 gusht 2019, MKPT-ja ka konstatuar se ky rekomandim ende nuk u implementua.

- Shërbimi mjekësor të aplikojë protokolle për vetëlëndime, lëndime trupore, grevë urie, abuzime seksuale, vetëvrasje, si dhe vdekjeve në institucion.

Gjatë vizitës, MKPT-ja ka vërejtur se tani ky institucion i ka të gjithë

¹⁰⁴ Raport me rekomandime për vizitën në Shtëpinë për Personat e Moshuar dhe pa Përkujdesje Familjare, publikuar më 25 janar 2018. Për më shumë shih në: <https://www.oik-rks.org/2019/12/23/raport-me-rekomandime-vizite-ne-shtepine-per-te-moshuar-dhe-pa-perkujdesje-familjare/>

regjistrat ku evidentohen vetëlëndimet, lëndimet trupore, greva e urisë, abuzimet seksuale, vetëvrasjet, si dhe vdekjet në institucion.

- Të organizohen trajnime specifike për personelin në pajtim me nevojat për trajtim të rezidentëve.

MKPT-ja ka marrë përgjigje me shkrim nga MPMS-ja, në të cilën theksohet se në trajnimet që organizon Instituti Special në Shtime, marrin pjesë edhe personeli i ShPMPF-së. Gjithashtu kanë aplikuar në agjencinë e akreditimit në MASHT me programe adekuate për trajnim të këtij personeli, i cili ofron shërbime për klientët dhe së shpejti do të fillohet me këto trajnime. Gjatë vizitës së fundit, MKPT-ja ka konstatuar se personeli i ShPMPF-së ka marrë pjesë në disa trajnime të organizuara nga Instituti Special në Shtime.

- Të rritet numri i personelit sipas vlerësimit të nevojave nga shërbimi shëndetësor.

Gjatë vizitës, MKPT ka konstatuar se ka progres në këtë drejtim, tani numri i personelit të mesëm u rrit në 3 persona.

VIII. Aktivitetet e MKPT-së gjatë vitit 2019

MKPT-ja, në bashkëpunim me Zyrën e KE-së në Prishtinë, gjatë vitit 2019, realizoi një sërë aktivitetesh. Më 15 shkurt të vitit 2019, MKPT-ja e Avokatit të Popullit, me mbështetjen e Këshillit të Evropës, organizoi tryezë diskutimi me temë: “Roli dhe mandati i Mekanizmit Kombëtar për Parandalim të Torturës”.

Tryezë diskutimi për rolin dhe mandatin e MKPT-së në parandalimin e torturës.

Drejtoresha e MKPT-së, gjatë periudhës për të cilën po raportohet, ishte pjesë e grupit punues për hartimin e praktikës standarde të veprimit të Policisë së Kosovës, e cila u hartua në bashkëpunim të ngushtë me ekspertët e Këshillit të Evropës. Më 12 prill 2019, MKPT-ja dhe Zyra e Këshillit të Evropës në Prishtinë organizuan tryezë diskutimi me Policinë Kufitare të Kosovës, me temë: “Roli dhe Mandati i Mekanizmit Kombëtar për Parandalim të Torturës”.

Tryezë diskutimi me Policinë Kufitare të Republikës së Kosovës për rolin dhe mandatin e MKPT-së.

Më 15 prill 2019, Avokati i Popullit dhe përfaqësues të MKPT-së, në Akademinë për Siguri Publike në Vushtrri, para kadetëve të Inspektoratit Policor të Kosovës, prezantuan punën dhe mandatin e Institucionit të Avokatit të Popullit dhe të MKPT-së. Më 26 qershor, me rastin e Ditës Ndërkombëtare në Përkrahje të Viktimave të Torturës, MKPT-ja organizoi konferencë me qëllim të prezantimit të raportit të dytë vjetor të MKPT-së, të diskutimit të rekomandimeve të drejtuara autoriteteve, sfidat e MKPT-së në përgjithësi, si dhe të institucioneve përgjegjëse.

26 qershor 2019, konferencë për nder të Ditës Ndërkombëtare në Përkrahje të Viktimave të Torturës, prezantimi i raportit të dytë vjetor të MKPT-së.

Në shtator të vitit 2019, në kuadër të marrëveshjes së bashkëpunimit ndërmjet Avokatit të Popullit të Shqipërisë dhe Avokatit të Popullit të Kosovës, MKPT-të e të dyja vendeve zhvilluan një aktivitet të përbashkët monitorimi në Institutin e Psikiatrisë Forenzike të Kosovës. Qëllimi i aktivitetit ishte fitimi i përvojës konkrete në monitorimin e të drejtave themelore të personave, të cilët, bazuar në vendimin e organit kompetent, vendosen në institucione psikiatrike.

Takim i përbashkët ndërmjet MKPT-së së Republikës së Kosovës dhe asaj të Shqipërisë.

Gjatë periudhës për të cilën po raportohej, MKPT-ja mori pjesë në konferencën me temë: “*Shëndeti mendor në qendrat korrektuese dhe të paraburgimit*”, organizuar nga Rrjeti i Shoqërisë Civile dhe Reformat në Drejtësinë Penale (Civil Society Networks and Criminal Justice Reforms), mbajtur më 27 shtator 2019, në Prishtinë.

Më 5 nëntor 2019, zëvendësja e Avokatit të Popullit, përgjegjëse për MKPT-në, mori pjesë në tryezën e organizuar nga Policia e Kosovës, përkatësisht nga Drejtoria për Hetimin e Trafikimit me Qenie Njerëzore, mbështetur nga *Terre des hommes*, lidhur me fuqizimin e bashkëpunimit ndërinstitucional, duke përfshirë edhe bashkësitë fetare, në parandalimin e trafikimit me njerëz në Kosovë.

Më 11 nëntor 2019, zëvendësja e Avokatit të Popullit mori pjesë në konferencën e organizuar për nder të shënimit të 20-vjetorit të Qendrës Kosovare për Rehabilitimin e të Mbijetuarve të Torturës (QKRMT).

Më 26 nëntor 2019, u mbajt ceremonia e 20-vjetorit të Shërbimit Korrektues të Kosovës, në të cilën morën pjesë përfaqësues të institucioneve të Republikës së Kosovës, të ambasadave të huaja në Republikën e Kosovës, përfaqësues të organizatave ndërkombëtare dhe vendore. Pjesëmarrës në këtë ceremoni, me ftesë të Shërbimit Korrektues të Kosovës, ishin edhe zëvendësja e Avokatit të Popullit dhe drejtoresha e MKPT-së. Me këtë rast, Institucioni i Avokatit të Popullit u nderua me mirënjohje nga Shërbimi Korrektues i Kosovës për partneritet dhe bashkëpunim në rrugëtimin e përbashkët.

MKPT-ja në mediat elektronike dhe në ato të shkruara

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja u prononcua në 13 raste në mediat elektronike dhe të shkruara, lidhur me çështjen e respektimit të të drejtave themelore të personave të privuar nga liria.

Tabela e paraqitjes së MKPT-së në mediat elektronike dhe në ato të shkruara:

KTV	2
RTK	1
RTK2	1
Radio Kosovo	1
T7	5
Klan Kosova	1
Betimi për Drejtësi	1
TV Dukagjini	1
TOTALI	13

Bashkëpunimi ndërkombëtar

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka vazhduar bashkëpunimin ndërkombëtar, duke marrë pjesë në takime të organizuara nga Rrjeti i MKPT-ve të Evropës Juglindore, në Grupin Punues për Azil dhe Migrim të Rrjetit Evropian të Institucioneve Kombëtare për të Drejtat e Njeriut (ENNHRI). Po ashtu, MKPT-ja ka vazhduar bashkëpunimin me organizatat relevante ndërkombëtare, duke u përgjigjur në pyetësorët e dërguar lidhur me gjendjen e personave të privuar nga liria dhe në çështjet që kanë të bëjnë me azilin dhe me migrimin.

Gjatë periudhës për të cilën po raportohet, MKPT-ja ka pasur bashkëpunim të mirë me Zyrën e Kryqit të Kuq Ndërkombëtar në Prishtinë. Në kuadër të këtij bashkëpunimi u mbajtën dy takime, ku në njërën takim u trajtua çështja e personave të zhdukur në Kosovë, ndërsa në takimin e dytë u diskutua respektimi i të drejtave themelore të njeriut të personave të privuar nga liria, bazuar në vizitat e kryera nga të dyja palët në vendet e privimit nga liria. Përfaqësuesi i MKPT-së mori pjesë në punëtorinë e organizuar nga Iniciativa Rajonale për Migrim, Azil dhe Refugjatë (Migration, Asylum, Refugees Regional Initiative), me temë: “*Forcimi i dialogut rajonal dhe bashkëpunimit për migracionin*”, që u mbajt më 28 mars 2019, në Prishtinë.

Më 16 prill të vitit 2019, me rastin e përmbylljes së projektit të Këshillit të Evropës për fuqizimin e MKPT-së, Këshilli i Evropës dhe Institucioni i Avokatit të Popullit organizuan një konferencë përmbyllëse të cilën e nderoi me prezencën e tij, kryetari i Komitetit Evropian për Parandalim të Torturës, z. Mykola Gnatovsky. Në këtë konferencë, zyrtarët e Këshillit të Evropës prezantuan konkluzionet e projektit, ku, ndër të tjera, MKPT-ja e Kosovës u vlerësua si MKPT lider në Ballkanin Perëndimor.

Konferenca përmbyllëse e Këshillit të Evropës dhe MKPT-së për projektin për fuqizimin e MKPT-së.

Kryetari i Komitetit Evropian për Parandalim të Torturës, z. Mykola Gnatovsky, me zyrtarët e MKPT-së dhe me përfaqësues të institucioneve publike të Republikës së Kosovës gjatë konferencës përmbyllëse.

Më 24 prill 2019, u nënshkrua Memorandumi i Mirëkuptimit mes Komisionit Kombëtar Zviceran për Parandalim të Torturës dhe Institucionit të Avokatit të Popullit, për monitorim të përbashkët të operacioneve të kthimit me forcë ndërmjet Zvicrës dhe Kosovës. Kjo marrëveshje përcakton kushtet dhe obligimet e dyanshme sa i përket monitorimit të respektimit të të drejtave themelore të personave të kthyer me forcë. Bazuar në këtë marrëveshje, MKPT-ja deri më tani ka monitoruar dy operacione të kthimit me forcë nga autoritetet policore zvicerane përmes Aeroportit Ndërkombëtar “Adem Jashari” në Prishtinë.

Nënshkrimi i Memorandumit të Mirëkuptimit me Komisionin Nacional për Parandalim të Torturës të Zvicrës.

Më 25 dhe më 26 prill 2019, përfaqësuesi i MKPT-së mori pjesë në takimin e radhës të Grupit Punues për Azil dhe Migrim në kuadër të Rrjetit Evropian të Institucioneve Kombëtare për të Drejtat e Njeriut (ENNHRI), ku mbajti prezantim për gjendjen në Republikën e Kosovës, për punën e Avokatit të Popullit dhe të MKPT-së në këtë drejtim.

Zagreb, 26 prill 2019, takimi i radhës i Grupit për Azil dhe Migrim në kuadër të Rrjetit Evropian të Institucioneve Kombëtare për të Drejtat e Njeriut.

Në kuadër të bashkëpunimit me Rrjetin e MKPT-ve të Evropës Juglindore, MKPT-ja mori pjesë në takimin e organizuar në Shkup nga Avokati i Popullit i Maqedonisë Veriore, me temë: “*Strategjia Nacionale e Mekanizmave Parandalues për parandalimin dhe mbrojtjen nga represaliet*”. Me këtë rast, përfaqësueset e MKPT-së mbajtën një prezantim për metodologjinë e MKPT-së në kundër represaljeve dhe situatën në vendet e privimit nga liria në Republikën e Kosovës.

Pjesëmarrje në Shkup, me temë: “Strategjia Nacionale e Mekanizmave Parandalues për parandalimin dhe mbrojtjen nga represaliet”.

Nga data 5 deri më 12 shtator 2019, drejtoresha e MKPT-së mori pjesë në trajnimin e organizuar nga Komiteti Holandez i Helsinkit, në temë: “Programi MATRA i trajnimit për sundimin e ligjit – Paraburgimi dhe sanksionet alternative”, i cili u mbajt në Hagë.

Nga data 5 -12 shtator, pjesëmarrje në Programin MATRA i trajnimit për sundimin e ligjit – Paraburgimi dhe dënimet alternative.

Më 2 dhe më 3 tetor 2019, përfaqësueset e MKPT-së morën pjesë në takimin e dytë të rrjetit të MKPT-ve të Evropës Juglindore, i organizuar nga Avokati i Popullit i Maqedonisë Veriore, me mbështetjen e Zyrës së Komisionarit të Lartë për Refugjatë e Kombeve të Bashkuara (UNHCR) në Shkup, me temë: “Nevojat specifike të fëmijëve në vendet e ndalimit – gjendja dhe sfidat”, ku mbajtën një prezantim të shkurtër për gjendjen në Republikën e Kosovës.

Trajnimet e personelit të MKPT-së gjatë vitit 2019

Gjatë vitit 2019, në kuadër të projektit të Këshillit të Evropës për fuqizimin e MKPT-së, janë organizuar tri trajnime me qëllim të ngritjes së kapaciteteve. Trajnimi me temë: “*Trajtimi i femrave të privuara nga liria*”, ishte i kombinuar me teori dhe me ushtrim praktik.

Në kuadër të trajnimit praktik, MKPT-ja, nën vëzhgim të ekspertëve të Këshillit të Evropës, vizitoi Qendrën Korrektuese për Femra dhe të Mitur në Lipjan. Trajnimi në temë: “*Vizitat në qendrat ku mbahen të huajt e paraburgosur*”, po ashtu ishte i kombinuar me trajnim teorik dhe praktik. Në kuadër të pjesës praktike të trajnimit, MKPT-ja, nën vëzhgimin e ekspertëve të Këshillit të Evropës, vizitoi Qendrën e Mbajtjes për të

Huajt, Qendrën për Azilkërkues dhe Pikën e Kalimit Kufitar Aeroporti Ndërkombëtar “Adem Jashari” në Prishtinë.

Qendra për Azil Kërkues në Magurë

Qendra e Mbajtjes për të Huajt

Po ashtu, në prill 2019, u mbajt trajnimi me temë: “*Protokolli i Stambollit*”, për hetimin dhe dokumentimin efektiv të torturës dhe të trajtimeve të tjera poshtëruese dhe ndëshkuese.

